

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
Проректор з навчальної роботи
акад. М.Р. Гжегоцький

“ 06 ” “ 02 ” 2019 р.

ФАКУЛЬТЕТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ
Кафедра хірургії та ендоскопії ФПДО
Кафедра хірургії №1 та №2

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
підготовки лікарів-іноземців у клінічній ординатурі
зі спеціальності "Хірургія"

“ПОГОДЖЕНО”
на засіданні кафедри хірургії № 1
Протокол № 1
“ 30 ” “ серпень ” 2019 р.
Завідувач кафедри
професор О.В. Лукавецький

“ПОГОДЖЕНО”
на засіданні кафедри хірургії та
ендоскопії ФПДО
Протокол № 5
“ 05 ” “ вересень ” 2019 р.
Завідувач кафедри
професор Б.О. Матвійчук

“ПОГОДЖЕНО”
на засіданні кафедри хірургії № 2
Протокол № 46
“ 30 ” “ серпень ” 2019 р.
Завідувач кафедри
професор І.І. Кобза

“ПОГОДЖЕНО”
профільною методичною комісією
з хірургічних дисциплін
Протокол № 4
“ 7 ” “ 11 ” 2019 р.
Голова профільної методичної комісії
професор В.П. Андрущенко

Львів - 2019

Навчальна програма розроблена колективами кафедри хірургії та ендоскопії ФПДО, кафедри хірургії №1 та кафедри хірургії №2 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького на основі типового навчального плану і програми клінічної ординатури за фахом "Хірургія" (Київ, 1998) та у відповідності до положення про клінічну ординатуру, затвердженого наказом МОЗ України від 29.01.1998 р., №12 "Про затвердження положення про клінічну ординатуру".

Розробники:

- зав. кафедри хірургії та ендоскопії ФПДО, д.мед.н., проф. Матвійчук Б.О.,
- д.мед.н., проф. Заремба В.С.
- д.мед.н., проф. Андрющенко Д.В.
- д.мед.н., проф. Матвійчук О.Б.
- к.мед.н., доц. Варивода Е.С.
- д.мед.н., проф. Лукавецький О.В.
- д.мед.н., проф. Кобза І.І.
- к.мед.н., доц. Федчишин Н.Р.
- к.мед.н., доц. Хом'як В.В.
- к.мед.н., доц. Щур О.В.
- к.мед.н., доц. Король Я.А.
- к.мед.н., доц. Патер Я.З.
- к.мед.н., доц. Стасишин А.Р.
- к.мед.н., ас. Голик Ю.Й.
- к.мед.н., ас. Бочар В.Т.
- ас. Чорняк Н.І.

ПОЯСНЮЮЧА ЗАПИСКА

Клінічна ординатура є вищою формою підвищення кваліфікації лікарів-спеціалістів з певного фаху у вищих медичних закладах освіти III-IV рівнів акредитації, закладах післядипломної освіти та клінічних науково-дослідних інститутах, центрах. Клінічна ординатура забезпечує одержання лікарем вищої кваліфікації на основі раніше здобутої освіти у вищому медичному закладі освіти III-IV рівнів акредитації і закладах післядипломної освіти та набутого досвіду практичної роботи лікарем-спеціалістом з певного фаху. Основним завданням клінічної ординатури є поглиблення професійних знань, підвищення рівнів умінь та навичок лікаря-спеціаліста за його лікарським фахом з метою підготовки висококваліфікованого лікаря для самостійної роботи в закладах охорони здоров'я. Навчання в клінічній ординатурі проводиться з відривом від виробництва.

Тривалість навчання у клінічній ординатурі для громадян України складає два роки, для лікарів-іноземців – 3 роки..

До клінічної ординатури приймаються за конкурсом практикуючі-лікарі, які мають освітньо-кваліфікаційний рівень лікаря-спеціаліста і стаж практичної роботи не менше трьох років за фахом після закінчення інтернатури або спеціалізації, лікарська спеціальність якої повинна відповідати спеціальності клінічної ординатури. У конкурсі можуть також брати участь лікарі- іноземці без необхідного стажу практичної роботи, які успішно закінчили інтернатуру і рекомендовані Вченою радою вищого закладу освіти, закладу післядипломної освіти до навчання в клінічній ординатурі.

Наказ про зарахування до клінічної ординатури є підставою для звільнення лікаря з попереднього місця роботи за його ініціативою у зв'язку із вступом до клінічної ординатури.

Клінічна ординатура проводиться у формі очного навчання на кафедрах вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації і закладів післядипломної освіти.

Підготовка хірургів в клінічній ординатурі проводиться за індивідуальними навчальними планами, розробленими на підставі типового навчального плану і програми клінічної ординатури.

Навчальною програмою підготовки лікаря-іноземця в клінічній ординатурі за спеціальністю "Хірургія" впродовж трирічного періоду (33 місяці) передбачено: навчання на кафедрах хірургії та ендоскопії ФПДО, кафедрі хірургії №1, кафедрі хірургії №2.

За весь період підготовки в клінічній ординатурі лікар-клінічний ординатор повинен оволодіти певним переліком практичних навичок і оперативних втручань. В даному переліку передбачено три рівні засвоєння матеріалу: 1-й рівень (+) – ознайомлення з даним питанням; 2-й (++) – уміння застосовувати набуті знання і навички при курації хворих, виконувати операції чи їх окремі етапи; 3-й (+++) – уміння самостійно застосовувати набуті знання та навички в обстеженні, діагностиці і лікуванні хворих.

Після окремих курсів програми проводять контроль знань за рахунок годин, відведених для семінарських занять у формі заліків. В кінці кожного навчального року клінічні ординатори проходять атестацію.

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ЛІКАРЯ КЛІНІЧНОГО ОРДИНАТОРА

В адміністративному відношенні клінічний ординатор підпорядковується завідувачому кафедрою. На клінічного ординатора повністю поширюються правила внутрішнього трудового розпорядку. Під час проходження клінічної ординатури, при здійсненні функції лікаря він володіє правами і несе відповідальність за свої дії на рівні з іншими лікарями. Відповідно з існуючим положенням про клінічну ординатуру, лікар клінічний ординатор повинен самостійно забезпечувати діагностичний за лікувальний процес під керівництвом безпосереднього керівника. Необхідно звернути особливу увагу на зміст, що вкладається в розуміння "самостійно". В точному розумінні лікар клінічний ординатор не може працювати самостійно, оскільки він є учнем і йому неможливо налити усю повноту вирішення складних клінічних, організаційних чи деонтологічних завданні.

Виходячи із сказаного, під поняттям "самостійність" необхідно розуміти тільки максимально можливу самостійність, яка, однак, повинна бути суворо контрольована

керівником. Тут необхідний індивідуальний підхід, зумовлений конкретними теоретичними знаннями лікаря клінічного ординатора з цього чи іншого питання, ступенем засвоєння практичних навичок, його характерологічними особливостями та рядом інших факторів.

Ступінь самостійності повинен прогресивно наростати а процесі навчання, і, в результаті, до кінця клінічної ординатури підготовка лікаря клінічного ординатора повинна відповідати поставленим вимогам самостійності у вирішенні конкретних задач, передбачених програмою.

За період роботи у хірургічному відділенні клінічні ординатори несуть ургентні чергування в кількості, що забезпечує виконання навчальної програма.

При здобутті необхідних практичних навичок лікар клінічний ординатор проводить те чи інше операційне втручання або маніпуляцію з обов'язковою асистенцією керівника чи призначеного ним досвідченого хірурга. Під час операції необхідно звертати особливу увагу на створення умов для виявлення ініціативи з боку клінічного ординатора, яка, однак, може бути здійснена тільки при умові правильності його дій.

Діагностична робота

Основна мета цього розділу роботи – оволодіння сучасними методами діагностики хірургічних захворювань.

Керівнику клінічного ординатора необхідно приділяти достатню умову удосконаленню ними навичок у зборі анамнезу, правильному виконанні фізикальних методів дослідження, інтерпретації даних об'єктивних досліджень у диференціальній діагностиці та вмінні використовувати при цьому спеціальну літературу.

Лікувальна роботи

У процесі підготовки лікарі клінічні ординатори принципи і методи консервативного та оперативного лікування хірургічних захворювань і в першу чергу тих, які вимагають вирішення питань лікувальної тактики в ургентному порядку.

Робота з хворими в палатах. Клінічний ординатор визначає лікувальну тактику, здійснює, консервативне лікування, встановлює покази для хірургічних втручань, проводить лікування в післяопераційному періоді закріплених ти ним хворих.

Робота в операційній. Набуття практичних навичок виконання операційних втручань – одна з центральних задач навчання в клінічній ординатурі. Перелік операційних втручань, якими повинен оволодіти лікар клінічний ординатор за час навчання в клінічній ординатурі, подані в додатку. Лікарі, що починають навчання в клінічній ординатурі, повинні бути ознайомлені з організаційними канонами роботи операційної а також з елементарними навичками участі в операціях, прийнятими в лікувальному закладі, на базі якого вони проходять навчання. Навчання операційних втручань здійснюється поступово, з прогресивним збільшенням складності поставлених перед клінічними ординаторами завдань.

Робота у перев'язувальній. Клінічний ординатор повинен особисто проводити перев'язки усіх своїх хворих, при необхідності – з участю керівника. Останній повинен періодично (особливо па початку клінічної ординатури) оглядати всіх хворих в перев'язувальній, незалежно від перебігу післяопераційного періоду. Окрім того, бажано проводити перев'язки всіх важких хворих, що є у відділенні в присутності або з участю клінічного ординатора, незалежно від того, хто є їх лікуючим лікарем. Керівник повинен звертати увагу клінічного ординатора на опис перев'язки в історії хвороби, враховуючи локалізацію рани, її величину, стан країв, дна, кількості і характеру виділень.

Робота клінічного ординатора у поліклініці.

Робота клінічного ординатора у поліклініці скерована на засвоєння та вдосконалення знань і практичних навичок організації роботи хірурга в амбулаторно-поліклінічних умовах. Вона здійснюється під керівництвом завідувача кафедрою.

Метою підготовки клінічного ординатора в поліклініці є:

- поглиблення знань з організації роботи хірурга та принципів оформлення медичної документації
- удосконалення методики проведення диспансеризації хірургічних хворих
- вивчення контингенту хірургічних хворих, специфіки їх діагностики та лікування в амбулаторних умовах.

ТЕОРЕТИЧНА ПІДГОТОВКА КЛІНІЧНОГО ОРДИНАТОРА

Основою теоретичної підготовки лікаря клінічного ординатора є самостійна робота над літературою, а також відвідування лекцій професорів та доцентів. Керівник повинен вивчити у клінічного ординатора з якою літературою він ознайомлений, характером і якістю рефератів, що є у нього. Відповідно з цим в індивідуальний плану клінічного ординатора включається реферування того чи іншого джерела обов'язкової літератури.

При підготовці доповідей клінічним ординатором використовується додатковою літературою. Реферування опрацьованих джерел має дві цілі: по-перше, краще засвоєння матеріалу і підготовку анотацій, необхідних для використання в майбутньому і по-друге – документування виконаної обов'язкової роботи.

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА КЛІНІЧНОГО ОРДИНАТОРА

У науковому плані клінічна ординатура має дати наукові та фахові навички та подальшого можливого навчання в аспірантурі. Основу науково-дослідницької роботи складають опис окремих клінічних випадків з практики, опрацювання та аналіз архівних матеріалів хірургічних відділень, демонстрація хворих та доповідей на лікарських конференціях. План наукової роботи складається ординатором і у ньому вказуються терміни окремих фрагментів роботи.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Охарактеризована вище практична діяльність, теоретична підготовка, науково-дослідна робота і виховні аспекти навчання в клінічній ординатурі являють собою єдину інтегральну систему органічно пов'язаних між собою різних сторін одного і того ж процесу – навчання спеціальності, удосконаленню світогляду лікаря та базове формування наукового працівника, їх виділення дуже умовне і має одну тільки мету – удосконалення та систематизації задач і методики навчання. По суті, кожна дія лікаря несе в собі елементи практики, теорії, деонтології та наукового підходу. Робота в клініці повинна всіляко сприяти створенню умов для навчального процесу і його реалізації. Особливу роль в цьому відношенні набуває керівник клінічного ординатора, який, крім своєї звичайної роботи, повинен організувати забезпечення навчального процесу. Завчасно продумана і чітко спланована робота клініки з врахуванням потреб клінічного ординатора, як правило, дає можливість досягнути відмінного результату.

Клінічний обхід хворих. Мета обходу – систематичне колективне обговорення всіма лікарями відділення клінічних питань. Основна роль належить лікуючому лікарю і особі, яка проводить обхід (завідувач кафедри). Здійснюється огляд хворих, перевірка відповідності діагнозу суб'єктивним і об'єктивним проявам захворювання, даним лабораторних, інструментальних досліджень, уточнюється діагноз, визначається вибір додаткових методів діагностики, оцінюється правильність дій лікаря і вирішуються питання подальшої тактики та перевіряється ведення медичної документації. Дні обходу повинні бути постійними, вільними від операцій.

Клінічний розбір хворих є одним з основних і ефективних методів навчання лікарів клінічних ординаторів, який проводиться, в основному, після обходу хворих. Окрім того, вони здійснюються на ранкових конференціях лікарів і, при необхідності, невідкладних вирішень – в будь-який час. У клінічному розборі обов'язкова участь усього колективу клініки. Змістом його повинно бути остаточне обговорення та заключне тлумачення характеру патологічного

процесу, встановлення діагнозу і конкретного плану лікування. У випадках, в яких розбору підлягає хворий, лікуючим лікарем якого є клінічний ординатор, останній доповідає усі відомості, що стосуються історії хвороби. Вимоги, що ставляться до доповіді повнота інформації, її достовірність і точність.

Ранкові конференції лікарів. Керівник повинен забезпечити активну участь клінічних ординаторів на цих конференціях. Необхідно вимагати ознайомлення їх із станом усіх хворих, що знаходяться у важкому стані та з не в'ясненим діагнозом, незалежно від того, хто є їх лікуючим лікарем. При участі клінічного ординатора в лікуванні (операції) хворого, який був прийнятий в ургентному порядку, бажано надавати слово для доповіді клінічному ординатору.

Консиліуми. Дидактична цінність консиліумів є ідентичною значенню клінічних розборів. Бажано перед консиліумом провести з клінічними ординаторами спеціально для них призначений клінічний розбір хворих з детальним ознайомленням з історією хвороби та загостренням уваги на клінічній проблематиці, що повинна бути вирішена на клініко-патологоанатомічній конференції. На відміну від інших клінічних розборів, конференція надає повноцінну, завершену інформацію про хворого, що обумовлено ретроспективним характером аналізу і остаточною верифікацією усіх сумнівних клінічних міркувань патологоанатомічним розтинном. Дидактична вартість зростає у випадках, якщо клінічні ординатори приймали участь у лікуванні хворого.

Науково-практичні конференції клініки. Бажана участь в них клінічних ординаторів у ролі доповідачів. По можливості, необхідно уникати доповідей реферативного характеру, хоч і вони допустимі. Подібні доповіді в певному ступені відмежовують теорію від практики; у зв'язку з відсутністю безпосереднього практичного додатку, викладений теоретичний матеріал фіксується у пам'яті, як правило, гірше. Доповідь реферативного типу, прочитана перед аудиторією лікарів з практичним досвідом добре засвоюється і приносить велику користь, тому що узагальнює, скерує та інтегрує знання, які вже є у лікаря.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН практичної підготовки лікарів-іноземців в клінічній ординатурі за спеціальністю "Хірургія"

При складанні індивідуального плану підготовки лікаря клінічного ординатора керівник встановлює конкретний термін оволодіння різними практичними навичками і кількість маніпуляцій з урахуванням характеру і обсягу лікувально-діагностичної роботи.

Практична підготовка лікарів клінічних ординаторів досягається шляхом систематичної та активної участі їх в діагностичній і лікувальній роботі, обходах клінічних розборах, інших видах практичної діяльності відділення.

Лікар клінічний ординатор повинен здійснювати діагностично-лікувальний процес у прикріплених за ним хворих (4-5 пацієнтів). У вказаних хворих лікар клінічний ординатор виконує обсяг діагностичних досліджень та лікувальних заходів на правах лікуючого лікаря. Він зобов'язаний брати участь у додаткових дослідженнях, що проводяться з хворим (рентгенологічних, ендоскопічних, лабораторних тощо) і лікувальних маніпуляціях.

Керівник повинен приділяти особливу увагу підбору хворих, зокрема, з урахуванням ознайомлення клінічного ординатора з їх патологією, тематика якої підлягає вивченню в даний період проходження клінічної ординатури, його можливості самостійно виконувати необхідні діагностичні та лікувальні маніпуляції. Однак, клінічному ординатору не слід обмежуватися тільки закріпленими за ним хворими. Він повинен знати всіх пацієнтів у відділенні, бути ознайомленим з динамікою захворювання та лікування важких хворих, з затрудненнями в діагностиці, незалежно від того, хто є їх лікуючим лікарем.

Навчальний програма визначає тривалість навчання клінічних ординаторів, розподіл годин, відведених на теоретичне вивчення розділів навчальної програми.

**ПЛАН ПІДГОТОВКИ В КЛІНІЧНІЙ ОРДИНАТУРІ
ЛІКАРІВ-ІНОЗЕМЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ХІРУРГІЯ"**

код	Назва курсу	Обсяг у годинах			Всього
		1-й рік навчання	2-й рік навчання	3-й рік навчання	
01.	Організація хірургічної допомоги населенню				
02.	Топографічна анатомія та операційна хірургія				
03.	Спеціальні методи дослідження в хірургії				
04.	Трансфузіологія і нутріціологія в хірургії				
05.	Торакальна хірургія				
06.	Абдомінальна хірургія				
07.	Ендоскопія та лапароскопія				
08.	Проктологія				
09.	Хірургічна інфекція				
10.	Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія				
11.	Хірургія ендокринної системи				
12.	Хірургія дитячого віку				
13.	Онкологія				
14.	Травматичні ушкодження. Основи травматології і ортопедії				
15.	Нейрохірургія				
16.	Невідкладна хірургія в урології та акушерстві і гінекології				
17.	Судинна хірургія і трансплантологія				
	Разом				
	Додаткові дисципліни				
18.	Клініка, діагностика та лікування невідкладних станів				
19.	Радіаційна медицина				
20.	Медична статистика				
21.	Клінічна біохімія				
22.	Клінічна фармакологія				
23.	Медична генетика				
24.	Маркетинг і менеджмент в охороні здоров'я				
25.	Елективні курси				
	Разом				
	Всього				

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
хірургічних розділів для лікарів-іноземців в клінічній ординатурі
за спеціальністю "Хірургія"

код	Тема
01.	Організація хірургічної допомоги населенню
01.01.	Правові основи хірургічної допомоги.
01.02.	Етика і деонтологія у професійній діяльності хірурга
01.03.	Організація хірургічної допомоги населенню на сучасному етапі
01.04.	Експертиза непрацездатності хірургічних хворих
01.05.	Організація невідкладної медичної допомоги в тому числі на клінічній базі
01.06.	Планування та організація безперервності після-дипломного навчання лікарів. Організація навчального процесу на кафедрі
01.07.	Соціальна і медична реабілітація хірургічних хворих
01.08.	Правові основи діяльності хірурга
01.09.	Санітарна статистика в діяльності хірурга
01.10.	Санітарно-протиепідемічна робота у хірургічній службі
01.11.	Управління та планування в хірургічній службі
02.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія
02.01.	Судинно-нервові пучки та лімфатичні судини верхньої кінцівки. Хірургічні доступи до судин верхньої кінцівки
02.02.	Фасціальні футляри та клітковинні простори верхньої кінцівки. Шляхи розповсюдження гнійно-запальних процесів
02.03.	Судинно-нервові пучки, лімфатичні судини та вузли нижньої кінцівки. Хірургічні доступи до судин нижньої кінцівки
02.04.	Судинно-нервові пучки шиї. Хірургічна обробка ран шиї. Доступи до судин шиї. Пункція і катетеризація підключичної вени
02.05.	Трикутники шиї. Фасціально-клітковинні простори шиї. Шляхи розповсюдження гнійно-запальних процесів і гематом. Дренування клітковинних просторів шиї
02.06.	Органи шиї: трахея, стравохід, щитоподібна залоза, пара щитоподібні залози. Коніотомія, трахеотомія, трахеостомія. Доступи до шийного відділу стравоходу
02.07.	Скелет і м'які тканини обличчя. Розрізи при абсцесах і флегмонах обличчя
02.08.	Клінічна анатомія грудної стінки. Грудна залоза. Розрізи при маститах
02.09.	Клінічна анатомія плеври, бронхів і легень. Пункція плевральної порожнини. Закриття відкритого пневмотораксу. Торакотомія, резекція ребра, шов рани легені
02.10.	Перикард і серце. Артерії, вени і нерви грудної клітки. Пункція перикарда
02.11.	Клінічна анатомія стравоходу. Клітковинні тканинні простори середостіння та їх дренування
02.12.	Клінічна анатомія шлунка та дванадцятипалої кишки
02.13.	Клінічна анатомія печінки, жовчних шляхів та підшлункової залози
02.14.	Клінічна анатомія черевної стінки. Топографія пахового і стегнового каналів. Операційні доступи до органів черевної порожнини
02.15.	Клінічна анатомія тонкої та товстої кишок
02.16.	Клінічна анатомія прямої кишки та клітковинних просторів малого тазу
02.17.	Заочеревинний простір. Шляхи розповсюдження запальних процесів. Доступи до органів та дренування заочеревинного простору
02.18.	Клінічна анатомія жіночих статевих органів. Операції при позаматковій вагітності, розриві матки, апоплексії яєчників і кістах
02.19.	Клінічна анатомія сідничної ділянки. Фасціальні футляри та клітковинні простори нижньої кінцівки. Шляхи розповсюдження гнійно-запальних процесів
02.19.	Клінічна анатомія сідничної ділянки. Фасціальні футляри та клітковинні простори нижньої кінцівки. Шляхи розповсюдження гнійно-запальних процесів
03.	Спеціальні методи дослідження в хірургії
03.01.	Ангіографія та флебографія різних відділів судинної систем. Реографія
03.02.	Фізіологія печінки та її функціональний стан при хірургічній патології

03.03.	Біохімічні дослідження функції печінки, підшлункової залози і нирок при хірургічних захворюваннях. Показники печінкової і ниркової недостатності
03.04.	Морфологічна діагностика патології печінки
03.05.	Гостра печінкова і ниркова недостатність в ургентній хірургії та її інтенсивна терапія
03.06.	Диференційна діагностика механічної жовтяниці
03.07.	Іригоскопія та іригографія
03.08.	Контрастне дослідження стравоходу, шлунка та кишок
03.09.	Лабораторна діагностика розладів білкового обміну, кислотно-лужного стану та водно-електролітних розладів. Клінічна оцінка їх показників
03.10.	Лабораторна діагностика коагуляційного гемостазу
03.11.	Методи дослідження гелікобактерної інфекції
03.12.	Отримання, цитологічне і біохімічне дослідження виділень, випітних рідин, пунктів, біологічних рідин та клінічна оцінка їх результатів
03.13.	Рентгенодіагностика патології жовчних шляхів
03.14.	Рентгеноскопія, оглядова і прицільна рентгенографія, комп'ютерна та магнітно-ядерна томографія в діагностиці захворювань органів грудної клітки. Бронхографія
03.15.	Рентгеноскопія, оглядова і прицільна рентгенографія в діагностиці хірургічних захворювань органів черевної порожнини
03.16.	Комп'ютерна та магнітно-ядерна томографія в діагностиці хірургічних захворювань органів черевної порожнини
03.17.	Ультразвукова діагностика вільної рідини в грудній та черевній порожнинах
03.18.	Ультразвукова та радіонуклідна діагностика захворювань щитоподібної залози
03.19.	Ультразвукова та радіонуклідна діагностика захворювань печінки, жовчних шляхів і підшлункової залози
04.	Трансфузіологія і нутріціологія в хірургії
04.01.	Основи ізосерології і сучасні проблеми переливання крові
04.02.	Сучасні проблеми гемотрансфузійної терапії. Характеристика антигенних систем крові та їх значення у трансфузіології
04.03.	Сучасні трансфузійні та інфузійні засоби за їх патогенетичною спрямованістю і механізмом дії
04.04.	Характеристика цільної крові, її компонентів та препаратів крові. Показання та протипоказання до застосування, ускладнення при переливанні компонентів крові
04.05.	Визначення груп крові за антигенними системами АВ0 та Rh. Методи і техніка переливання компонентів крові. Проби на сумісність
04.06.	Інфузійно-трансфузійна терапія з метою гемостазу, при дефіциті клітинних елементів крові, при гіповолемії
04.07.	Інфузійно-трансфузійна терапія при дефіциті білків плазми крові, інтоксикаціях
04.08.	Коректори кислотно-лужного і водно-сольового балансу. Лікувальна гемодилуція
04.09.	Стимуляція процесів регенерації та імунної активності організму
05.	Торакальна хірургія
05.01.	Захворювання та травматичні ушкодження стравоходу
05.02.	Езофагіти. Етіологія, діагностика та лікування (консервативне, операційне)
05.03.	Дивертикули стравоходу. Класифікація, діагностика, лікування
05.04.	Сторонні тіла та ушкодження стравоходу
05.05.	Хімічні опіки стравоходу. Особливості опіків кислотою, лугом. Перша допомога і лікування. Показання до пластики та її види
05.06.	Кардіоспазм, ахалазія кардії. Діагностика, лікування
05.07.	Діафрагмальні грижі та їх види
05.08.	Кісти і полікістоз легень
05.09.	Нагнійні захворювання легень та плеври. Медіастиніти
05.10.	Плеврити. Емпієма плеври. Гострий піопневмоторакс. Причини, діагностика, лікування
05.11.	Нагнійні захворювання легень і плеври. Методи консервативного лікування, показання до операційного лікування
05.12.	Клініка абсцесів і гангрен легень. Диференційна діагностика з туберкульозом, раком, актиномікозом, кістами, що нагноїлися
05.13.	Показання до операційного лікування абсцесів і гангрен легень. Види хірургічного лікування. Операційні доступи. Методи і обсяг операції
05.14.	Консервативні та операційні методи лікування абсцесу та гангрен легень

05.15.	Дренування плевральної порожнини після операцій на органах грудної клітки
05.16.	Клініка і діагностика бронхоектатичної хвороби
05.17.	Показання і протипоказання до хірургічного лікування бронхоектатичної хвороби. Види операцій
05.18.	Медіастиніт. Етіологія. Клініка та діагностика. Методи дренування середостіння
05.19.	Спонтанний пневмоторакс
05.20.	Легеневі кровотечі. Причини, діагностика, консервативне і хірургічне лікування. Види операцій
05.21.	Ускладнення операцій на легенях: операційні і післяопераційні (найближчі і віддалені). Профілактика і лікування
06.	Абдомінальна хірургія
06.01.	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, сучасні погляди на етіологію і патогенез
06.02.	Клініка і діагностика виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки
06.03.	Перфораційна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Діагностика. Хірургічна тактика
06.04.	Пенетруючі виразки шлунка і дванадцятипалої кишки Внутрішні нориці
06.05.	Стеноз виходу зі шлунка як ускладнення виразкової хвороби. Діагностика. Ступені стенозу. Лікування
06.06.	Гострі ерозивно-виразкові ураження верхніх відділів травного тракту в хірургічній клініці
06.07.	Ускладнення виразкової хвороби кровотечею. Діагностика та хірургічна тактика
06.08.	Гастродуоденальні кровотечі. Лікування ускладнень виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки
06.09.	Гастродуоденальні кровотечі невиразкової етіології. Диференційна діагностика
06.10.	Лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки
06.11.	Сучасні методи та способи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки
06.12.	Консервативні методи лікування виразкової хвороби
06.13.	Підготовка хворого до операцій на шлунку
06.14.	Показання та обґрунтування різних методів хірургічного лікування виразкової хвороби та їх оцінка
06.15.	Операції на шлунку: гастростомія, гастроентеростомія, висічення виразки, резекція шлунка
06.16.	Види і методи органозберігаючих операцій при лікуванні виразкової хвороби
06.17.	Методи резекції шлунка
06.18.	Технічні особливості операцій при виразкових гастродуоденальних кровотечах
06.19.	Особливості післяопераційного періоду у хворих, оперованих на шлунку
06.20.	Діагностика та лікування ранніх ускладнень після операцій на шлунку і дванадцятипалій кишці
06.21.	Пізнні ускладнення після операцій з приводу виразкової хвороби
06.22.	Ювенільні виразки. Особливості виразкової хвороби в осіб похилого і старечого віку
06.23.	Виразки тонкої кишки (неспецифічні і специфічні). Клініка, діагностика, принципи лікування
06.24.	Пострезекційні і постваготомні синдроми
06.25.	Амбулаторне лікування хворих, оперованих з приводу виразкової хвороби. Питання дієтичного і санаторно-курортного лікування
06.26.	Гострий апендицит, епідеміологія, етіологія і патогенез
06.27.	Механізм клінічного розвитку і морфологічні зміни при гострому апендициті
06.28.	Клініка, діагностика та диференційна діагностика гострого апендициту
06.29.	Помилки (діагностичні, тактичні, технічні) і небезпеки при гострому апендициті
06.30.	Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипичних локалізаціях червоподібного відростка
06.31.	Особливості клініки гострого апендициту у вагітних
06.32.	Особливості перебігу гострого апендициту в осіб похилого та старечого віку
06.33.	Ускладнення гострого апендициту: апендикулярний інфільтрат, періапендикулярний абсцес
06.34.	Техніка апендектомії. Ретроградна апендектомія. Ускладнення під час операції
06.35.	Післяопераційні ускладнення гострого апендициту
06.36.	Показання до тампонади і дренування черевної порожнини під час апендектомії
06.37.	Лікування апендикулярного інфільтрату. Особливості операційної техніки розкриття періапендикулярного абсцесу
06.38.	Хронічний апендицит. Сучасні погляди на поняття "хронічний апендицит". Хірургічна тактика
06.39.	Мезоаденіт: неспецифічний, туберкульозний. Клініка, діагностика, лікування

06.40.	Грижі живота
06.41.	Сучасні способи лікування гриж живота
06.42.	Клінічна картина невправимих і защемлених гриж. Їх ускладнення. Особливості операцій
06.43.	Симптоми і діагностика пахвинних гриж. Особливості анатомії та клінічних проявів прямих, косих та ковзних пахвинних гриж
06.44.	Симптоми і діагностика стегнових гриж. Диференційна діагностика
06.45.	Способи хірургічного лікування пахвинних гриж та порівняльна їх оцінка
06.46.	Способи хірургічного лікування стегнових гриж. Ускладнення та їх профілактика
06.47.	Діагностика та хірургічні методи лікування пупкових гриж
06.48.	Діагностика та хірургічні методи лікування гриж білої лінії живота
06.49.	Симптоми і діагностика післяопераційних гриж, їх профілактика та особливості операційного лікування
06.50.	Симптоматологія і діагностика різних видів внутрішніх черевних гриж та їх хірургічне лікування
06.51.	Жовтяниця у хірургічній клініці
06.52.	Особливості передопераційної підготовки хворих з механічною жовтяницею
06.53.	Хірургічні методи лікування механічної жовтяниці. Показання до холедохотомії і техніка її виконання, вибір методу її завершення
06.54.	Жовчнокам'яна хвороба
06.55.	Клініка жовчнокам'яної хвороби та її ускладнень
06.56.	Клініка і діагностика гострого холециститу та його ускладнень
06.57.	Клініка і диференційна діагностика хронічного калькульозного холециститу. Показання до хірургічного лікування
06.58.	Клініка і діагностика хронічного безкам'яного холециститу. Холестероз жовчного міхура. Вибір методу лікування (консервативне, хірургічне)
06.59.	Особливості клініки гострого холециститу в осіб похилого та старечого віку
06.60.	Тактика хірурга при гострому холециститі. Вибір методу операційного втручання
06.61.	Операції на печінці, жовчному міхурі та жовчних протоках: холецистостомія, холецистектомія.
06.62.	Операції на печінці, жовчному міхурі та жовчних протоках: холедохостомія, зашивання ран печінки, способи зупинки кровотечі
06.63.	Ускладнення під час операцій на жовчних шляхах
06.64.	Причини ушкоджень позапечінкових жовчних шляхів та їх профілактика при операціях на органах шлунково-кишкового тракту
06.65.	Діагностика і хірургічна тактика при ушкодженнях жовчних шляхів. Відновні та реконструктивні операції
06.66.	Діагностика ушкоджень жовчних шляхів в найближчому та віддаленому післяопераційному періодах. Тактика хірурга. Вибір методу операції
06.67.	Відновлення прохідності жовчних протоків на дренажі. Білідигестивні анастомози. Ендоскопічне стентування протоків
06.68.	Особливості післяопераційного ведення хворих із зовнішнім дренажем жовчних шляхів (холедохостомією)
06.69.	Ранні і пізні ускладнення після операцій на жовчних шляхах
06.70.	Постхолецистектомічний синдром. Сучасні погляди на визначення і його причини. Показання до повторних операцій на жовчних шляхах та їх види. Операційні діагностичні дослідження
06.71.	Клініка і диференційна діагностика різних видів механічної кишкової непрохідності: тонкокишкової і товстокишкової, обтураційної, странгуляційної, інвагінаційної та злукової
06.72.	Гостра кишкова непрохідність. Пухлини товстої кишки як хірургічна і онкологічна проблема
06.73.	Патоморфологічні і патофізіологічні зміни в організмі при кишковій непрохідності. Їх значення для передопераційної підготовки і післяопераційного ведення хворих
06.74.	Особливості передопераційної підготовки хворих на гостру кишкову непрохідність
06.75.	Хірургічне лікування кишкової непрохідності. Операційні доступи, особливості ревізії черевної порожнини
06.76.	Методи декомпресії кишки на операційному столі і у післяопераційному періоді
06.77.	Ознаки життєздатності кишки, особливості її резекції
06.78.	Лікувальна тактика і види хірургічних втручань при різних локалізаціях і формах кишкової непрохідності

06.79.	Динамічна кишкова непрохідність, клініка, діагностика, лікування
06.80.	Злукова хвороба. Особливості хірургічного втручання при кишковій непрохідності
06.81.	Сучасні методи попередження злукоутворення в черевній порожнині
06.82.	Післяопераційне ведення хворих, оперованих з приводу гострої кишкової непрохідності
06.83.	Клінічна фізіологія підшлункової залози. Сучасні погляди на етіологію, патогенез та лікування гострого панкреатиту
06.84.	Гострий панкреатит і його ускладнення
06.85.	Клініка і діагностика гострого панкреатиту в залежності від його форми
06.86.	Показання до хірургічного лікування і види операцій при гострому панкреатиті
06.87.	Ускладнення гострого панкреатиту та їх лікування
06.88.	Хронічний панкреатит
06.89.	Клініка, діагностика і лікування різних форм хронічного панкреатиту: кальцинозного, калькульозного, псевдотуморозного, склерозуючого. Ускладнення
06.90.	Клініка і діагностика кіст та псевдокіст підшлункової залози
06.91.	Показання до хірургічного лікування і види операцій при хронічному панкреатиті
06.92.	Способи хірургічного лікування кіст та псевдокіст підшлункової залози
06.92.	Консервативні методи лікування гострого панкреатиту
06.94.	Показання і техніка операцій на великому дуоденальному сосочку
06.95.	Цирози печінки і портальна гіпертензія. Їх класифікація, хірургічна тактика в залежності від їх виду і ускладнень.
06.96.	Цирози печінки. Портальна гіпертензія. Безпосередні і віддалені результати операційного лікування
06.97.	Методи діагностики цирозу печінки та портальної гіпертензії
06.98.	Тактика хірурга при гострій кровотечі із варикозно-розширених вен стравоходу і шлунка. Методи зупинки кровотечі
06.99.	Невідкладні операції при портальній гіпертензії та показання до них
06.100.	Діагностика захворювань кровотворної системи, при яких необхідна спленектомія
06.101.	Клініка і діагностика доброякісних пухлин і кіст селезінки та їх лікування
06.102.	Травматичні ушкодження селезінки та їх лікування. Діагностика та хірургічна тактика
06.103.	Техніка виконання спленектомії
06.104.	Дивертикули дванадцятипалої кишки
06.105.	Дивертикули і дивертикуліти тонкої кишки. Клініка, діагностика та лікування
06.106.	Резекція тонкої та товстої кишок. Види ілеостомій, колостомій, цекостомія
06.107.	Методи компенсації кишкових втрат у хворих з тонкокишковими норіцями
06.108.	Методи обтурації кишкових норіць
06.109.	Особливості лікувальної тактики в залежності від локалізації та виду кишкових норіць
06.110.	Хірургічна тактика і техніка операцій при тонко- і товстокишкових норіцях
06.111.	Зашивання ран шлунково-кишкового тракту. Види швів при операціях на травному тракті
06.112.	Інші захворювання шлунка: гостре розширення, заворот, флегмона, безоари
06.149.	Непаразитарні та паразитарні кісти печінки. Діагностика. Методи операційного лікування
06.113.	Захворювання і патологічні стани, які симулюють гострі захворювання органів черевної порожнини
06.114.	Принципи комплексної діагностики гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини
07.	Ендоскопія та лапароскопія
07.01.	Історія розвитку ендоскопічної та лапароскопічної хірургії в світі і Україні
07.02.	Сучасні можливості малоінвазивних технологій лікування хірургічної патології
07.03.	Відеолапароскопічні втручання на шлунку і стравоході
07.04.	Лапароскопічні втручання на діафрагмі. Лапароскопічна герніопластика
07.05.	Лапароскопічні втручання на порожнистих органах (резекція кишки, апендектомія)
07.06.	Малоінвазивна хірургія жовчево-кам'яної хвороби
07.07.	Лапароскопічні холецистектомія і холецистостомія. Інструментарій. Техніка виконання. Показання і протипоказання
07.08.	Лапароскопія в ургентній абдомінальній хірургії
07.09.	Ендоскопічна мукозектомія і субмукозна дисекція
07.10.	Ендоскопічна папілотомія і холедохолітоекстракція.
07.11.	Ендоскопічна поліпектомія і мукозектомія (при передракових станах і ранньому ракові)

07.12.	Ендоскопічний гемостаз механічні методи., комбінований гемостаз,
07.13.	Ендоскопічний гемостаз при кровотечах з варикозно-розширених вен стравоходу (склеротерапія, накладання лігатур і кілець). Показання до планової склеротерапії.
07.14.	Стентування дуоденального сосочка. Ендоскопічна цистостомія
07.15.	Сторонні тіла шлунково-кишкового тракту, їх діагностика. Ускладнення. Консервативне і операційне лікування
07.16.	Ендоскопічний гемостаз при варикозно розширених венах стравоходу (склеротерапія, накладання лігатур і кілець). Показання до планової склеротерапії
07.17.	Ендоскопічні методи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки та її ускладнень. Показання можливості, ускладнення.
07.18.	Ендоскопічний гемостаз при неварикозних кровотечах. Ін'єкційні і термічні методи
07.19.	Сторонні тіла стравоходу і шлунка. Ендоскопічне видалення. Ендоскопічні втручання при доброякісних і пухлинних стенозах, стриктурах верхніх відділів травного каналу
07.20.	Сучасні можливості малоінвазивних технологій лікування хірургічної патології – паліативні втручання при онкопатології
08.	Проктологія
08.01.	Тріщини заднього проходу. Діагностика. Методи консервативного і операційного лікування
08.02.	Геморой. Етіологія, класифікація, клініка, діагностика
08.03.	Методи консервативного і операційного лікування геморою. Ускладнення
08.04.	Клініка і діагностика гострого парапроктиту. Консервативне та операційне лікування
08.05.	Клініка та діагностика дивертикулів і дивертикуліту товстої кишки, їх ускладнення та лікування (консервативне, операційне)
09.	Хірургічна інфекція
09.01.	Збудники гнійної інфекції і умови її розвитку. Клінічне значення окремих груп мікроорганізмів
09.02.	Етіопатогенез раневої інфекції. Фази раневого процесу
09.03.	Госпітальна інфекція і методи її профілактики
09.04.	Принципи лікування гнійних ран. Методи дренування гнійних ран
09.05.	Аксілярна і субпекторальна флегмони
09.06.	Глибокі субфасціальні та між'язеві флегмони верхніх кінцівок
09.07.	Операції при флегмонах верхніх кінцівок
09.08.	Глибокі субфасціальні та між'язеві флегмони нижніх кінцівок
09.09.	Операції при флегмонах нижніх кінцівок
09.10.	Глибокі флегмони шиї
09.11.	Гнійні захворювання кисті (панариції, флегмона)
09.12.	Карбункул, фурункул і фурункульоз, гідраденіт
09.13.	Бешиха та еризипелоїд
09.14.	Целюліт, флегмона підшкірної клітковини
09.15.	Гнійні захворювання стопи
09.16.	Гнійні процеси в грудній залозі. Лактаційний мастит
09.17.	Клініка, діагностика і лікування лімфедми
09.18.	Лімфангоїт і лімфаденіт. Діагностика і лікування
09.19.	Діагностика і лікування гнійників черевної порожнини
09.20.	Абсцеси печінки. Етіологія, клініка, методи діагностики. Ускладнення. Лікування
09.21.	Доступи і дренування міжпетлевих гнійників
09.22.	Дренування гнійників Дугласового простору
09.23.	Дренування гнійників піддіафрагмального простору
09.24.	Дренування підпечінкових гнійників
09.25.	Паранефрит, параколіт, психоїт
09.26.	Релапаротомія в ургентній хірургії
09.27.	Програмовані і вимушені релапаротомії. Показання до них
09.28.	Анаеробна інфекція (газова гангрена)
09.29.	Сучасний стан проблеми перитоніту
09.30.	Патогенез гострого перитоніту. Лікування розповсюдженого гнійного перитоніту
09.31.	Клініка і діагностика різних форм і стадій перитоніту
09.32.	Сепсис. Варіанти розвитку генералізованої запальної реакції
09.33.	Хірургічні аспекти лікування сепсису

09.34.	Антибактерійна терапія, імунокорекція, нутріційна підтримка, інтенсивна терапія сепсису
09.35.	Антибіотики у хірургії
09.36.	Методи профілактики і лікування раневої інфекції: хірургічні, фармакологічні, фізичні
09.37.	Правець. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Лікування і профілактика
09.38.	Діагностика, лікування і профілактика сказу
09.39.	Способи дренування черевної порожнини при перитоніті. Лаваж черевної порожнини
09.40.	Проблеми ВІЛ-інфекції в хірургії
09.41.	Проблеми гепатитів в хірургії
10.	Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія
10.01.	Місцеві анестетики і види місцевого знеболення: інфільтраційне і провідникове, блокада нервових стовбурів, сплетень і вузлів. Анестезіологічне забезпечення в амбулаторній хірургії
10.02.	Зондове і лікувальне харчування хірургічних хворих
10.03.	Парентеральне харчування хірургічних хворих
11.	Хірургія ендокринної системи
11.01.	Фізіологія щитоподібної залози, біологічна дія тироїдних гормонів. Етіологія і патогенез тиротоксикозу
11.02.	Ендемічний та вузловий зоб, їх клініка та діагностика. Показання до операції. Види і обсяг операцій
11.03.	Клініка і диференційна діагностика діабетичної гангрени стопи та її лікування
11.04.	Клініка і діагностика тиротоксикозу
11.05.	Хірургічне лікування захворювань щитоподібної та паращитоподібних залоз
11.06.	Види операцій і показання до їх виконання при тиротоксикозі
11.07.	Ускладнення під час операції на щитоподібній залозі та їх попередження. Особливості ведення післяопераційного періоду у хворих з тиротоксикозом. Післяопераційні ускладнення
11.08.	Хірургічне лікування захворювань паращитоподібних залоз
11.09.	Клініка, діагностика і лікування синдрому Золлінгера-Еллісона
11.10.	Клініка, діагностика і лікування хронічних тироїдитів (Хашимото і Ріделя)
11.11.	Клініка, діагностика та лікування синдрому Штейна-Левенталя
11.12.	Клініка, діагностика та хірургічне лікування захворювань наднирників: синдромів Іценко-Кушинга, Конна, Аперта-Галле, феохромоцитом, хвороби Аддісона
11.13.	Міастенія як хірургічна проблема
11.14.	Цукровий діабет і хірургічні захворювання
11.15.	Діагностика цукрового діабету у хірургічних хворих. Особливості передопераційної підготовки та ведення післяопераційного періоду у хворих на цукровий діабет
12.	Хірургія дитячого віку
12.01.	Особливості перебігу гострого апендициту у дітей
12.02.	Анатомо-фізіологічні особливості дитячого віку та особливості хірургії вроджених і набутих захворювань у дітей
12.03.	Гнійні захворювання у новонароджених
12.04.	Гострі хірургічні захворювання органів травлення у дітей.
13.	Онкологія
13.01.	Доброякісні пухлини шлунка
13.02.	Рак шлунка
13.03.	Рак печінки
13.04.	Рак жовчного міхура та жовчних протоків
13.05.	Рак підшлункової залози та великого дуоденального сосочка
13.06.	Пухлини тонкої кишки та її брижі
13.07.	Доброякісні пухлини ободової і прямої кишок
13.08.	Проблеми ускладненого колоректального раку
13.09.	Рак ободової і прямої кишок
14.	Травматичні ушкодження. Основи травматології і ортопедії
14.01.	Загальні відомості про рани. Особливості і класифікація ран
14.02.	Загоєння ран: первинне, вторинне. Ускладнення
14.03.	Первинна хірургічна обробка ран: рання, відтермінована, пізня
14.04.	Реакція організму на травму. Травматична хвороба
14.05.	Тупа і проникаюча травма грудної клітки. Травматична асфіксія. Плевропульмональний шок
14.06.	Поранення і розриви легень. Діагностика. Хірургічні доступи. Види операцій

14.07.	Види пневмотораксів: закритий, відкритий, напружений. Діагностика та лікування
05.08.	Гемоторакс (гемопневмоторакс). Механізм виникнення, види. Лікування
14.09.	Поранення серця. Методика зашивання ран серця
14.10.	Травматичне ушкодження діафрагми. Операційні доступи: лапаротомний, торакотомний
14.11.	Клініка, діагностика і лікувальна тактика при ушкодженнях передньої черевної стінки
14.12.	Клініка, діагностика і лікування ушкоджень органів при тупій травмі живота
14.13.	Клініка і діагностика ушкоджень паренхіматозних органів при тупій травмі живота. Хірургічна тактика. Особливості двохмоментних розривів селезінки
14.14.	Особливості діагностики і хірургічної тактики при поєднаній травмі органів грудної клітки та живота
14.15.	Особливості діагностики та хірургічної тактики при заочеревинних гематомах
14.16.	Особливості клініки, операційної ревізії черевної порожнини та хірургічної тактики при травмах органів заочеревинного простору
14.17.	Ушкодження периферичних нервів. Діагностика, операційне лікування, реабілітація
14.18.	Підфасціальний фасціостиск
14.19.	Ушкодження сухожилків. Первинний і вторинний шов та пластика сухожилків
14.20.	Хірургічна тактика при поєднаній травмі живота із травмами опарно-рухового апарату
15.	Нейрохірургія
15.01.	Хірургічна тактика при поєднаній травмі живота із травмами черепа та опарно-рухового апарату
16.	Невідкладна хірургія в урології та акушерстві і гінекології
16.09.	Гінекологічні захворювання в ургентній хірургії
16.02.	Клініка, диференційна діагностика і лікування пельвіоперитоніту
16.03.	Клініка, диференційна діагностика і лікування порушеної позаматкової вагітності
16.04.	Клініка, диференційна діагностика і лікування розриву і перекруту кісти яєчника
16.07.	Симптоми, діагностика і лікування апоплексії яєчника
16.08.	Ушкодження органів черевної порожнини при гінекологічних операціях
16.06.	Перфорація матки з і без ушкодження органів черевної порожнини. Причини, діагностика і хірургічна тактика
16.05.	Клінічна анатомія сечовивідних шляхів
16.08.	Ушкодження органів черевної порожнини при урологічних операціях
17.	Судинна хірургія
17.01.	Варикозна хвороба нижніх кінцівок
17.02.	Клініка і діагностика варикозно-розширених вен нижніх кінцівок
17.03.	Гострі тромбофлебіти системи верхньої та нижньої порожнистих вен
17.04.	Клініка, діагностика і лікування тромбофлебітів і флеботромбозів нижніх кінцівок
17.05.	Консервативні та хірургічні методи лікування варикозно-розширених вен нижніх кінцівок
17.06.	Посттромбофлебітичний синдром
17.07.	Облітеруючі захворювання артерій нижніх кінцівок
17.08.	Клініка, диференційна діагностика облітеруючого ендартеріїту, облітеруючого тромбангіїту та облітеруючого атеросклерозу
17.09.	Консервативні і хірургічні методи лікування облітеруючих захворювань артерій кінцівок
17.10.	Види операцій на артеріях кінцівок при їх емболії та гострому тромбозі. Показання до ампутації кінцівок
17.11.	Причини виникнення і профілактика тромбоемболічних ускладнень у хірургії
17.12.	Тромбоз та емболія судин брижі кишок. Клініка, діагностика та хірургічне лікування
17.13.	Тромбоемболія легеневої артерії. Причини, форми, діагностика. Невідкладна допомога і лікування (консервативне і хірургічне)
17.14.	Венозні тромбози та емболії у онкологічних хворих
17.15.	Причини, клініка і діагностика емболій та гострих тромбозів артерій кінцівок
17.16.	Способи відновлення прохідності кровоносних судин при їх ушкодженнях
	Залікове заняття

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК
якими повинен володіти хірург-іноземець після закінчення клінічної ординатури

Назва маніпуляції	Ступінь оволодіння
Хірургічне відділення	
Венепункція. Венесекція	+++
Визначення групи крові	+++
Переливання компонентів крові та її замінників	+++
Інфузія сольових, колоїдних, плазмозамінних розчинів, харчових речовин	+++
Визначення венозного тиску	+++
Визначення тривалості кровотечі і часу зсідання крові	+++
Місцеве знеболення	+++
Проведення комплексу вправ ЛФК в післяопераційному періоді	+++
Пальцеве дослідження прямої кишки	+++
Промивання шлунка, аспірація шлункового вмісту	+++
Введення зонда Блекмора	+++
Сифонна клізма	+++
Паранефральна блокада	++
Пункція черевної порожнини	++
Пункція абсцесів черевної порожнини	+
Лапароскопія	++
Ph-метрія шлункового вмісту	++
Зондове годування хворих	++
Ультрасонографія судин нижніх кінцівок	+
Пункція плевральної порожнини	+++
Дренування плевральної порожнини	++
Лапароцентез. Діагностичний перитонеальний лаваж	++
Анестезіолого-реанімаційне відділення	
Перидуральна анестезія	+
Інтубація трахеї	+++
Звільнення дихальних шляхів від сторонніх тіл. Штучне дихання	+++
Допоміжне дихання. Штучна вентиляція легенів	++
Закритий масаж серця	+++
Трахеостомія (відпрацювання операції на трупах)	+++
Пункція трахеї і мікроіригація бронхіального дерева	+++
Коніотомія	++
Урологічне відділення	
Катетеризація і промивання сечового міхура	+++
Цистоскопія	++
Новокаїнова блокада сім'яного канатика	+++
Катетеризація сечоводів	+
Гінекологічне відділення	
Вагінальне обстеження	+++
Пункція заднього склепіння піхви	++
Онкологічний центр	
Пункційна біопсія пухлин	++
Мамографія	+
Травматологічне і нейрохірургічне відділення	

Спинномозкова пункція	++
Вправлення вивихів плеча і стегна	+++
Репозиція кісткових уламків при нескладних переломах кісток кінцівок	++
Гіпсова іммобілізація при переломах кісток	+++
Накладання скелетного витягу	++
Пункція колінного суглоба	+
Поліклініка	
Місцеве знеболення при гнійних захворюваннях кисті	+++
Пункція абсцесів	+++
Рентгенологічний кабінет	
Рентгеноскопія і рентгенографія грудної клітки	+
Оглядова рентгеноскопія живота	++
Рентгеноскопія шлунково-кишкового тракту	+
Іригоскопія та іригографія	+
Екскреторна урографія	++
Холецисто-холангіографія	++
Ретроградна урографія	++
Флебографія	+
Фістулографія і фістулоскопія	++
Радіоізотопна діагностика захворювань печінки, підшлункової і щитоподібної залози	+
Ультрасонографічне обстеження органів черевної порожнини та заочеревинного простору	+
Комп'ютерне обстеження органів черевної порожнини та заочеревинного простору	+
Клінічна лабораторія	
Визначення гемоглобіну	+++
Визначення гематокриту	+++
Визначення групи та резус-приналежності крові	+++
Кабінет ендоскопії і функціональної діагностики.	
Фіброгастродуоденоскопія	++
Аноскопія	+++
Ректороманоскопія	++
Фіброколоноскопія	+
Реовазографія	++
Капіляроскопія	++

**ПЕРЕЛІК ОПЕРАЦІЙНИХ ВТРУЧАНЬ,
якими повинен володіти хірург-іноземець після закінчення клінічної ординатури**

Назва втручання	Ступінь оволодіння
Хірургічне відділення	
Типова апендектомія	+++
Ретроградна апендектомія	++
Розкриття періапендикулярного абсцесу	++
Зашивання проривної виразки шлунка і 12-ти палої кишки	+++
Гастро-, дуоденотомія, висічення, екстеріоризація виразки	++
Операції при защемлених грижах	+++
Ентеротомія	++
Резекція кишки	++
Ілеотрансверзостомія	++
Гастротомія. Прошивання варикозно-розширених вен кардіального відділу стравоходу	+
Цеко-, трансверзо-, сигмостомія	++
Інтубація кишок	++
Роз'єднання зрощень при злуковій кишкової непрохідності	++
Лапаротомія при перитонітах, дронування черевної порожнини	++
Інтраперитонеальний лаваж	+
Розкриття міжпетлевих абсцесів	++
Розкриття абсцесу Дугласового простору	++
Розкриття піддіафрагмального абсцесу	++
Холецистостомія	++
Холецистектомія "від дна"	++
Холецистектомія "від шийки"	++
Холедохотомія і холедохостомія	++
Накладання білідигестивних анастомозів	+
Дуоденотомія, папілотомія, папілопластика	+
Дренування сальникової сумки при панкреатитах	++
Секвестректомія, резекція хвоста підшлункової залози	++
Дренування заочеревинного простору	++
Операція при кістах підшлункової залози: марсупілізація, внутрішнє дронування	+
Ампутація кінцівок	++
Резекція шлунка за Більрот I	+
Резекція шлунка за Більрот II	+
Операції при пупкових грижах	+++
Операції при грижах білої лінії живота	+++
Операції при пахвинних грижах	+++
Операції при стегнових грижах	+++
Операції при післяопераційних грижах	++
Субтотальна резекція щитоподібної залози	+
Операції при варикозному розширенні вен нижньої кінцівки: Маделунга, Нарата, Бєбкока, Кляппа	++
Операція Лінтона-Кокета	++
Операції при геморої	++
Первинна хірургічна санація опіків	++

Пересадка шкіри за Тіршем	++
Операції при гемопневмотораксі	++
Операції при проникаючих травмах грудної клітки	++
Торакотомія, зашивання рани серця	++
Спленектомія	++
Зашивання рани печінки	++
Зашивання ушкоджень кишок	++
Урологічне відділення	
Епіцистостомія	++
Операції при водянках яєчка і сім'яного канатика	++
Операції при варикозному розширенні вен сім'яного канатика	++
Зашивання ран сечового міхура	++
Розкриття паранефриту	++
Гінекологічне відділення	
Видалення маткової труби при порушеній позаматковій вагітності	+++
Видалення кісти яєчника	+++
Клиновидна резекція яєчника	+++
Онкологічний центр	
Операції при мастопатіях і доброякісних пухлинах грудної залози	++
Секторальна резекція грудної залози	++
Радіальна мастектомія при раку грудної залози	+
Резекція шлунка при раку	+
Проксимальна резекція шлунка	+
Гастректомія	+
Гастротомія	+++
Гастроентеростомія	++
Правобічна і лівобічна геміколектомії. Резекція поперечно-ободової кишки	+
Резекція сигмоподібної кишки	+
Операція Гартмана	++
Висока передня резекція прямої кишки	+
Черевно-анальна резекція прямої кишки	+
Екстирпація прямої кишки	+
Травматологічне і нейрохірургічне відділення	
Первинна хірургічна обробка ран м'яких тканин	+++
Трепанція черепа	+
Первинна хірургічна обробка проникаючих ран черепа	+
Ламінектомія	+
Остеосинтез при переломах кісток	+
Первинна хірургічна обробка відкритих переломів кісток	++
Секвестректомія	++
Операції при бурситах	++
Поліклініка	
Розкриття карбункулів, гідраденітів	+++
Розкриття абсцесів	+++
Операції при підшкірному, шкірному панариціях, пароніхії	+++
Операції при сухожилковому і кістковому панариціях	++
Розкриття гнійників кисті	++
Видалення доброякісних пухлин м'яких тканин (ліпом, фібром)	+++
Видалення доброякісних пухлиноподібних утворів м'яких тканин (атером, гігром)	+++
Видалення сторонніх тіл з м'яких тканин	+++

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ХІРУРГА-ІНОЗЕМЦЯ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ КЛІНІЧНОЇ ОРДИНАТУРИ

Лікар-хірург повинен знати:

- організацію планової та невідкладної допомоги населенню країни (загальні питання), організацію роботи в хірургічному відділенні і в кабінеті поліклініки, перев'язочній, операційній;
- організацію медичної допомоги населенню за умов виникнення екстремальних ситуацій з масовими ушкодженнями;
- основні питання клінічної анатомії;
- нормальну фізіологію систем організму, етіологію та патогенез хірургічних захворювань;
- орієнтуватись в константах гомеостазу, їх порушеннях та корекції;
- інтерпретувати результати загальних та спеціальних методів дослідження, робити на основі цих даних узагальнення та практичні висновки;
- питання асептики та антисептики в хірургії; основні документи, які регламентують заходи з підтримання санітарно-епідеміологічного режиму хірургічних відділень;
- основи фармакотерапії (зокрема антибіотико- та гормонотерапії), основи імунології, антибіотикопрофілактики в хірургії
- клінічну симптоматику основних хірургічних захворювань, особливості їх перебігу у дітей, диференційну діагностику хірургічних хвороб з суміжною (урологічною, гінекологічною, терапевтичною) патологією;
- основи фізіотерапії, курортології, лікувального масажу та інших параклінічних методів;
- основи дієтології;
- питання специфічних хірургічних інфекцій (правець, сказ тощо);
- основи післяопераційної реабілітації та положення про тимчасову та стійку втрату працездатності.

Лікар-хірург повинен вміти:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого;
- визначити необхідний обсяг лабораторних, рентгенологічних та інших спеціальних досліджень, прокоментувати їх результати;
- чітко визначити тяжкість стану хворого та обсяг реанімаційних заходів;
- надати невідкладну допомогу хворим в термінальних ситуаціях (масаж серця та інші заходи для відновлення його роботи, штучне дихання, термінова трахеостомія, зупинка зовнішньої кровотечі, профілактика та лікування шоку, промивання шлунка при отруєннях та інші маніпуляції);
- визначити показання для госпіталізації за профілем та організувати її;
- провести диференційну діагностику захворювання у дорослих та дітей, в разі потреби організувати консультацію профільних спеціалістів;
- обґрунтувати тактику консервативного та операційного лікування хворих з хірургічними захворюваннями;
- обґрунтувати показання до проведення операції з урахуванням стану хворого, необхідності передопераційної підготовки та методів знеболення;
- визначити групову і резус-приналежність крові, проводити проби на індивідуальну сумісність, переливати компоненти крові та кровозамінні розчини, діагностувати гемотрансфузійні ускладнення та застосовувати заходи боротьби з ними;
- застосувати принципи післяопераційного лікування хворих;
- своєчасно діагностувати і лікувати післяопераційні ускладнення.

Лікар-хірург повинен володіти наступними маніпуляціями та технікою операцій:

- пункцією вени, вимірюванням венозного тиску, венесекцією;
- первинною хірургічною обробкою рани;
- методикою трахеотомії, трахеостомії та коніотомії;
- пункцією плевральної порожнини, її дрениванням;
- пункцією порожнини перикарду і серця;
- введенням шлункового зонда та зонда Блекмора-Сенгстекена;
- пункцією черевної порожнини, лапароцентезом, діагностичним перитонеальним лаважем;
- методикою екстрених лапаротомій;
- операціями при гострому апендициті, гострому холециститі, проривній виразці шлунка і дванадцятипалої кишки, защемленій грижі, гострій кишковій непрохідності, травматичному розриві селезінки, кишок та інших органів;
- накладанням гастростоми, ентеро- та колостоми;
- дослідженням прямої кишки: пальцевим методом, з допомогою ректального дзеркала, аноскопа;
- перев'язуванням гемороїдальних вузлів;
- методикою консервативного та операційного лікування хворих з внутрішньою кровотечею;
- методикою розкриття та дренивання абсцесів, флегмон, парапроктитів, панариціїв, карбункулів;
- фістулографією;
- лікуванням опікових ран та ран при відмороженні;
- видаленням сторонніх тіл із м'яких тканин;
- видаленням доброякісних пухлин м'яких тканин, що розташовані поверхнево;
- зупинкою кровотечі при травмі магістральних судин;
- методикою паранефральної, вагосимпатичної, провідникової та інших новокаїнових блокад;
- методикою катетеризації, пункції сечового міхура та епіцистостомії;
- методикою знеболення і тимчасової та постійної іммобілізації при переломах різної локалізації, вправлення вивихів;
- технікою проведення планових операцій при грижах, варикозній хворобі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ресурси мережі ІНТЕРНЕТ

2. Абакумов А.А., Костюченко Л.Н., Радченко Ю.А. Ранения сердца. – М.: ООО «Бином-Пресс», 2004. – 112 с.
3. Абакумов М.М. Булава Г.В. Повреждение груди, живота и иммунная система. – М.: ООО «СТРОМ», 2006. – 176с.
4. Автандилов Г.Г., Зайратянц О.В., Кактурский Л.В. Оформление диагноза: Учебное пособие. – М.: Медицина, 2012. – 304 с.
5. Адлер М. Азбука СПИДа / Пер. с англ. – Москва: «Мир», 1991. – 70 с.
6. Актуальні питання абдомінальної хірургії (курс лекцій) / В.М. Денисенко, Е.В. Світличний, Ф. Панов; За ред. М.І. Тутченко. – К.: Б. в., 2005 – 242 с.
7. Алгоритм реанимационной помощи и интенсивной терапии при дорожно-транспортных происшествиях на догоспитальном этапе: руководство для врачей бригаад медицины катастроф и скорой медицинской помощи//В.Д.Слепушкин, Д.П.Доев, А.С.Снигоренко, А.В.Карданов, О.А. Шебзухов, С.П.Бабицкий, С.Н.Ивакин. - «Юг-Пресс», 2008. – 20 с.
8. Анкин Л.Н. Политравма. Организационные, тактические и методологические проблемы. – М.: МЕДпрессинформ. – 2004. – 176 с.
9. Артеріальні, венозні тромбози та тромбоемболії. Профілактика та лікування: Український національний консенсус / Відповідальний за випуск В.Ю. Лішневська – К.: ЗАТ «Віпол», 2006. – 72 с.
10. Атлас онкологических операций / Под ред. Б.Е. Петерсона, В.И. Чисова, А.И. Пачеса. – М., «Медицина», 1987. – 180 с.

11. Атлас оперативних втручань на органах шлунково-кишкового тракту і передній черевній стінці / Л.Я. Ковальчук, І.Я. Дзюбановський // Тернопіль, Укрмедкнига, 2004. – 286 с.
12. Атлас хірургічних маніпуляцій і операцій: Посібник для студ. мед. вузів і лікарів-інтернів / За ред.Л.Я. Ковальчука, В.М. Поліщука, В.І. Цимбалюка та ін., Тернопільська мед. акад. – Тернопіль – Рівне: Вертекс, 1997. – 428 с.
13. Балин В.Н., Бисенков Л.Н., Брюсов П.Г., Гайдар Б.В. и др. Указания по военно-полевой хирургии // Москва. – 2000. – 415 с.
14. Барабанова А.В., Баранов А.Е., Фурманов А.Ю., Гуськов А.К. Радиационные поражения человека. Избранные клинические лекции, методическое пособие. Под. ред. А.Ю. Бушманов, В.Д. Ревы. – М.: Слово, 2007. – 176 с.
15. Белик Е.О. Зотов А.С. Мастопатия и рак молочной железы / МЕДпресс-информ, 2006.– 112 с.
16. Березницький Я.С., Бойко В.В., Брусничина М.П. Клинические рекомендации для врачей по вопросам организации и оказания медицинской помощи больным с острыми хирургическими заболеваниями органов живота. – Киев, 2004. – 354 с.
17. Березовський О.І. Імобілізація, компресія і дістракція у практичній травматології та ортопедії. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – 240 с.
18. Беул Е.А., Оленева В.А., Шатерников В.А. Ожирение. – М.: Медицина, 1986. – 196 с.
19. Бисенков Л.Н. Неотложная хирургия груди и живота. – СПб, 2006. – 560 с.
20. Бисенков Л.Н. Торакальная хирургия. СПб.: ООО «ЭЛБИ-СПб», 2004. – 928 с.
21. Бисенков Л.Н. Хирургия огнестрельных ранений груди. – СПб., 2000. – 312 с.
22. Бисенков Л.Н., Зубарев П.Н., Трофимов В.М., Шалаев С.А., Ищенко Б.И. Неотложная хирургия груди и живота: Руководство для врачей / Под ред. Л.Н. Бисенкова и П.Н. Зубарева. – СПб.: Гиппократ, 2002. – 512 с.
23. Бисенков Л.Н., Попов В.И., Шалаев С.А. Хирургия острых инфекционных деструкций легких. – СПб.: Издательство ДЕАН, 2003. – 400 с.
24. Богачев В.Ю., Богданец Л.И. Венозные трофические язвы // 50 лекций по хирургии. Под редакцией В.С. Савельева MEDIA MEDICA. 2003. – 116 с.
25. Бойко В.В., Замятин П.Н., Удербаяев Н.Н., Скорый Д.И., Наконечный Е.В. Хирургия поврежденных печени. – Х.: Б.и., 2007. – 240 с.
26. Бойко В.В., Прасол В.А., Поливенко И.В. и др. Профилактика и лечение тромбоза и1075 глубоких вен (методические указания для врачей, интернов). – Харьков: ХГМУ, ХНИИОНХ, 2000. – 22 с.
27. Бойко В.В., Флорикян А.К., Авдосьев Ю.В. и др. Гнойные заболевания легких и плевры. – Харьков: Прапор, 2007. – 576 с.
28. Бурых М.П. Общие основы технологии хирургических операций. – Ростов на Дону: Феникс, 1999. – 544 с.
29. Бутылин Ю.П., Бутылин В.Ю., Бутылин Д.Ю. Интенсивная терапия неотложных состояний. - К.: «Новий друк», 2003. – 528 с.
30. Варикозная болезнь нижних конечностей. Стандарты диагностики и лечения // Совещание экспертов. Резолюция IX Съезда хирургов России. 2000. – 16с.
31. Велигоцкий Н.Н. Хирургическая «школа» и хирургические «рефлексы»: Учеб.-метод. пособие.– Харьков: Прапор, 2005 – 46 с.
32. Видеоэндоскопические операции в хирургии и гинекологии / В.Н.Запорожан, В.В.Грубник, В.Ф. Саенко, М.Е. Ничитайло. – К.: Здоров'я, 2000. – 304 с.
33. Вишневский А.А., Рудаков С.С., Миланов Н.О. Хирургия грудной стенки . Видар, 2005.–312 с.
34. Військова хірургія з хірургією надзвичайних ситуацій / За ред. В.Я. Білого. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. – 324 с.
35. Военно-полевая хирургия. Под. ред. проф. Е.К. Гуманенко. Учебник для мед. вузов. – СПб: ООО: «Издательство ФОЛИАНТ», 2004. – 464 с.
36. Волков П.Т. Оперативное лечение наружных свищей желудка и кишечника. – Ленинград: «Медицина», 1968. – 160 с.
37. Волков С.И., Ермолов А.С., Лужников Е.А. Химические ожоги пищевода и желудка. – Медпрактика-М., 2006. – 120 с.
38. Воскресенский П.К., Емельянов С.И., Ионова Е.А. Натяжная герниопластика / Под ред. В.Н. Егиева. – М.: Медпрактика. – 2002. – 148 с.
39. Всероссийское научное общество кардиологов. Национальные клинические рекомендации. М.: «МЕДИ-ЭКСПО», 2009. – 389 с.
40. Высоцкий А.Г. Буллезная эмфизема легких. – Донецк: Східний видавничий дім, 2007. – 277 с.
41. Гайдар Б.В., Труфанов Г.Е., Рамешвили Т.Е., Парфенов В.Е., Свистов Д.В. Лучевая диагностика внутричерепных кровоизлияний (Руководство для врачей). – СПб.: ЭЛБИ-СПб, 2007. – 280 с.
42. Галайчук І.Й. Клінічна онкологія. – Тернопіль, 2003. – 343 с.
43. Генри М., Свощ М. Колопроктология и тазовое дно: М. Медицина.– 1988.– 459с.
44. Гетьман В.Г. Клиническая торакоскопия. – К.: Здоров'я, 1995. – 208 с.
45. Гинзбург М.М., Крюков Н.Н. Ожирение. МЕДПРАКТИКА-М, 2002. – 127с.
46. Гнагишак О.О. Галай та ін.; За ред. проф. Б.Т. Білінського.– К.: Здоров'я, 2004. – 528 с.
47. Голяховский В., Френкель В. Руководство по чрескостному остеосинтезу методом Илизарова – пер. с англ. – М.: Бином. – СПб.: Невский диалект, 1999. – 268 с.
48. Гостищев В.К. Инфекции в хирургии. Рук.для врачей. – Москва: «ГЕОТАРМедиа», 2007. – 761 с.
49. Гостищев В.К. Оперативная гнойная хирургия. – М.: Медицина, 1996. – 416 с.
50. Гринцов А.Г., Семенова Т.В., Оборнев Л.Е. Хирургический шовный материал: Учеб. пособие. – К., 2002. – 45 с.
51. Гришин И.Н. Повреждения желчевыводящих путей. – Минск, 2002. – 143 с.
52. Губергриц Н.Б. Хроническая абдоминальная боль. Панкреатическая боль: как помочь больному. – М.: ИД Медпрактика, 2005. – 176 с.

53. Давыдов М.И., Ганцев Ш.Х. Онкология // ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 920 с.
54. Даценко Б.М. Теория и практика местного лечения гнойных ран. – К.: Здоров'я, 1995. – 384 с.
55. Дж. Эдвард Морган-мл. Мэгид С. Михаил. Клиническая анестезиология, книга третья / Под ред. А.А. Бунятяна, А.М. Цейтлин. – М.: Бином, 2013. – 232 с.
56. Дзяк Г.В., Василенко А.М., Перцева Т.О. та ін. Невідкладні стани в клініці внутрішніх хвороб: Підручник. – Дніпропетровськ: Пороги, 2002. – 439 с.
57. Дзяк Г.В., Клигуненко Е.Н., Снисарь В.И., Ехалов В.В. Фракционированные и нефракционированные гепарины в интенсивной терапии. – Киев, 2005. – 188 с.
58. Дзяк Г.В., Перцева Т.А., Василенко А.М. и др. Тромбоемболия легочной артерии: Монография. – Днепропетровск: «Има-пресс», 2004. – 317 с.
59. Диагностика заболеваний по анализам крови и мочи. Цыпко Т.Ф. Ростов-на Дону: Феникс, 2002. – 128 с.
60. Діагностика і лікування метаболічного синдрому, цукрового діабету, предіабету і серцевосудинних захворювань. Методичні рекомендації. – Київ, 2009. – 40 с.
61. Доказательная нейротравматология / под. ред. А.А. Потапова., Л.Б. Лихтермана. – М.: НИИ нейрохирургии им. Н.Н. Бурденко РАМН, 2003. – 517 с.
62. Долинин В.А., Бисенков Н.П. Операции при ранениях и травмах. – СПб: ООО «Издательство ФОЛИАНТ», 2005. – 192 с.
63. Егиев В.Н., Рудакова М.Н., Белков Д.С. Рестриктивные вмешательства на желудке в лечении больных ожирением. – МЕДПРАКТИКА-М, 2004. – 99 с.
64. Егиев В.Н., в К.В., Воскресенский П.К. Атлас оперативной хирургии грыж. – М.: Медпрактика. – 2003. – 228 с.
65. Жебровский В.В. Ранние и поздние послеоперационные осложнения в хирургии органов брюшной полости: Практическое руководство. – Симферополь: Изд. центр КГМУ, 2000. – 678 с.
66. Жебровский В.В. Хирургия грыж живота. – М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2005. – 384 с.
67. Заремба А.А. Клиническая проктология. – Рига: Звайгзне. 1987. – 350 с.
68. Зверев В.В., Черемський А.П. Теорія і практика інтенсивної терапії гострих алкогольних психозів: навчальний посібник. – Харків: «Майдан», 2001. – 32 с.
69. Зильбер А.П. Респираторная медицина // «Этюды критической медицины». – Т. 2. – Петрозаводск: Изд-во ПГУ, 1996. – 488 с.
70. Зозуля І.С., Боброва В.І., Зозуля А.І., Бредіхін О.В. Діагностика, комплексне лікування, реабілітація, профілактика і організаційні заходи з питань церебрального інсульту: посібник. Київ, 2005 – 72 с.
71. И. Дергель. Атлас заболеваний молочной железы. Будапешт, Издательство академии наук Венгрии, 1977. – 174 с.
72. Избранные главы гериатрической урологии /Под ред. проф. Л.М. Горилковского. — М.: Ньюдиамед, 2000. — 374 с.
73. Инфекционный контроль в хирургии / А.А. Шалимов, В.В. Грубник, А.И. Ткаченко, О.В. Осипенко. – Одесса: Маяк, 1998. – 136 с.
74. Искусственное питание / Пер. с англ., под ред. А.Л. Костюченко. – М.: Бином – СПб.: Невский диалект, 2001. – 192 с.
75. Искусственное питание в неотложной хирургии и травматологии / Под общей ред. А.С. Ермолова, М.М. Абакумова. – М. НИИ скорой медицинской помощи им. Н.В. Склифосовского, 2001. – 389 с.
76. Ищенко Б.И., Бисенков Л.Н., Тюрин И.Е. Лучевая диагностика для торакальных хирургов. Руководство для врачей. – СПб.: Издательство «ДЕАН», 2001. – 346 с.
77. Кампф Г. Гигиена рук в здравоохранении: Пер. с нем. – К.: Здоров'я, 2005. – 289 с.
78. Камышников В.С. Клинико-биохимическая лабораторная диагностика: Справочник в 2-х томах. Т. – 2-е изд. – Минск: Интерпрессервис, 2003. – 495 с.
79. Канделис Б.Л. Неотложная проктология. – Л. Медицина. – 1980. – 227 с.
80. Квятковська Т.О. Хірургічний інструментарій. – Д., 2002. – 56 с.
81. Клигуненко Е.Н., Березницкий Я.С., Курьяк С.Н. Гемостаз и тромبوпрофилактика (актуальные вопросы). Методические рекомендации. – РИА «Днепр-VAL», 2009. – 32 с.
82. Клиническая хирургия (под ред. Р. Кондена и Л. Найхауса). – М., «Практика», 1998. – 564 с.
83. Клінічна доплерівська ультрасонографія / За ред. Пола Л. Алана та ін. / пер. з англ. – Львів: Медицина світу, 2007. – 374 с.
84. Клінічна патологічна анатомія: Навчальний посібник з біопсійно-секційного курсу / за ред. А.Ф. Яковцової та ін. – Харків: Гриф, 2004. – 288 с.
85. Клінічні протоколи надання медичної допомоги. Урологія: Зб. нормат. док. / Ред.: В.М. Заболотько; Голов. упр. охорони здоров'я та мед. забезп. м.Києва, Київ. міськ. наук. інформ.-аналіт. центр мед. статистики. — К.: МВЦ "Медінформ", 2005. — 400 с.
86. Кодування захворюваності та смертності у відповідності до Міжнародної статистичної класифікації хвороб 10 перегляду (Методичні рекомендації) – Київ. 2003. – 59 с.
87. Колченогов Д.П. Наружные кишечные свищи и их лечение. – М.: «Медицина», 1964. – 236 с.
88. Кондратенко П.Г. Врачебные манипуляции. – Донецк: «Новый мир», 2001. – 230 с.
89. Кондратенко П.Г., Стукало А.А., Раденко Е.Е. Гастроинтестинальная эндоскопия: Практическое руководство. – Донецк, 2007. – 374 с.
90. Конькова М.В. Диагностическая и интервенционная сонография в неотложной абдоминальной хирургии. – Донецк: Новый мир, 2005. – 300 с.
91. Корж Н.А., Прозоровский Д.В. Лечение переломов и переломовывихов проксимального отдела плечевой кости: Монография. – Х.: Прапор, 2007. – 138 с.

92. Корнилов Н.В., Грязнухин Э.Г. Травматологическая и ортопедическая помощь в поликлинике. – СПб: Гиппократ. – 1994. – 320 с.
93. Короткоручко А.А., Полищук Н.Е. Анестезия и интенсивная терапия в нейрохирургии. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 526 с.
94. Костюченко А.Л., Бельских А.Н., Тулупов А.Н. Интенсивная терапия послеоперационной раневой инфекции и сепсиса. – СПб: ООО «Издательство ФОЛИАНТ», 2000. – 448 с.
95. Котенко В.В. Посттравматическая дистрофия руки / Котенко В.В., Ланшаков В.А. – М.: Медицина, 1987. – 128 с.
96. Кохан Е.П., Зварина И.К. Избранные лекции по ангиологии. – М.: Наука, 2000. – 383 с.
97. Кривенко С.М., Климовицький В.Г., Рушай А.К., Донченко Л.І. Комплексне лікування хворих із множинними переломами кісток кінцівок: Навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ «Наука», 2005. – 160 с.
98. Крыжановский Г.Н. Общая патофизиология нервной системы. – М.: Медицина, 1997. – 380 с.
99. Кузин М.И., Данилов М.В., Благовидов Д.Ф. Хронический панкреатит. – М.: Медицина, 1985. – 368 с.
100. Куценко С.А., Бутомо Н.В., Гребенюк А.Н. и др. Военная токсикология, радиобиология и медицинская защита. Под ред. С.А. Куценко. – СПб: ООО «Издательство ФОЛИАНТ», 2004. – 528 с.
101. Лебедев В.В., Крылов В.В., Тиссен Т.П., Халчевский В.М. Компьютерная томография в неотложной нейрохирургии: Учебное пособие. – М.: ОАО «Издательство «Медицина», 2005 – 360 с.
102. Лебедев Л.В., Седлецкий Ю.И. Хирургическое лечение ожирения и гиперлипидемии. – Л.: Медицина, 1987. – 215 с.
103. Лебедева Р.Н. Никола В.В. Фармакотерапия острой боли. М.: Издательство «Аир-Арт», 1998. – 184 с.
104. Левенець В.М. Спортивна травматологія: навчальний посібник / В.М. Левенець, Я.В. Лінько. – К.: Олімп. л-ра, 2008. – 215 с.
105. Лекції з госпітальної хірургії: Навч. Посібник у 3 томах / За ред. проф. В.Г. Мішалова. – 2-е вид., доп. і переробл. – К.: Видавничий дім «Асканія», 2008. – том. 1. – 287 с.
106. Лечение артериальной гипоксемии при политравме / [П.Н. Замятин, Н.К. Голобородько, В.В. Бойко, В.И. Шулика]; под ред. В.Т. Зайцева. – Х.: Консум, 2004. – 124 с.
107. Лихтерман Л.Б., Кравчук А.Д., Филатова М.М. Сотрясение головного мозга: Тактика лечения и исходы. – М., 2008. – 158 с.
108. Лотоцький М., Павловський М. Ковзкі пахвинні грижі. Л.: Б.В. 2003 – 222 с.
109. Майстренко Н.А., Стукалов В.В. Холедохолитиаз: учебное пособие по курсу хирургии в высших мед. учебных заведениях. СПб.: ЭЛБИ–СПб, 2000. – 285 с., руководство для врачей.
110. Макаров А.В., Гетьман В.Г., Десятерик В.І., Міхно С.П., Мірошніченко В.М. Торакальна травма: учбовий посібник. – Кривий Ріг: СП «Міра», 2005. – 234 с.
111. Макаров А.В., Гетьман В.Г., Десятерик В.І., Міхно С.П., Мірошніченко В.М. Торакальна травма: учбовий посібник. – Кривий Ріг: СП «Міра», 2005. – 234 с.
112. Малоштан А.В., Бойко В.В., Тищенко А.М., Криворучко И.А. Лапароскопические технологии и их интеграция в билиарную хирургию. – Х.: СИМ, 2005. – 367 с.
113. Мальцева Л.А., Усенко Л.В., Мосенцев Н.Ф. Сепсис (эпидемиология, патогенез, диагностика, интенсивная терапия). – Днепропетровск: АРТПРЕСС, 2004. – 158 с.
114. Мартов А.Г., Корниенко С.іф., Гушин Б.Л. и др. Интраоперационные осложнения при трансуретральных оперативных вмешательствах по поводу доброкачественной гиперплазии предстательной (ТУР) железы // Урология. - 2005. - С. 3-8.
115. Мартынюк В.Ю. Судорожные состояния у детей. - К.: 2003, - 34 с.
116. Масляк В.М., Павловский М.П., Лозинский Ю.С. Практическая проктология – Львов, 1989. – 210 с.
117. Материали міжнародної конференції «Нові технології в воєнно-польовій хірургії та хірургії пошкоджених мирного часу». СПб, 26-28 жовтня 2006г. – 378 с.
118. Медико-соціальна експертиза тимчасової та стійкої непридатності: Навчально-методичний посібник/ Іпатов А.В., Науменко Л.Ю., Сергієні О.В., Кльованик В.А. і ін. – Д.: Друк. ДНУ, 2006. – 350 с.
119. Медицина неотложных состояний: избранные лекции /под ред. В.В.Никонова, А.Э.Феськова, Б.С.Федака. том. 1, 2. - Донецк: «ИД «Заславский», 2007. – 408 с.
120. Методичні рекомендації «Сучасні принципи діагностики та лікування хворих із невідкладною нейрохірургічною патологією (черепно-мозкова травма)». – К., 2006. – 76с.
121. Методичні рекомендації «Сучасні принципи діагностики та лікування хворих із хребетно– спинномозковою травмою». – К. – 2006. – 36 с.
122. Мішалов В.Г. Лекції з госпітальної хірургії. К.: Видавничий дім «Асканія», 2008. – Т. 3. – 494 с.
123. Мовшович И.А. Оперативная ортопедия (Руководство для врачей). – М.: Медицина, 1994. – 448 с.
124. Морозов А.Н., Робак О.П., Гарус А.А. Клиническая и компьютерно-томографическая диагностика в остром периоде черепно-мозговой травмы. – Чернигов: РИК «Деснянська правда», 2007. – 158 с.
125. Мюллер М.Е. Руководство по внутреннему остеосинтезу / Мюллер М.Е., Альговер М., Шнайдер Р., Виллинегер Х. – пер. с англ. – М., 1996. – 750 с.
126. Надання медичної допомоги постраждалим з політравмою на догоспітальному етапі: методичні рекомендації /Укр. наук.-практ. центр екстр. мед. допомоги та медицини катастроф, Київ. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П.Л. Шупика, Укр. Військово-мед. акад. // Г.Г. Рошнін, Ю.О. Гайдаєв, О.В. Мазуренко [та ін.]. – К., 2004. – 33 с.
127. Наружные и внутренние свищи в хирургической практике / Под ред. Э.Н. Ваняна. – 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Медицина, 1990. – 224 с.
128. Невідкладна медична допомога: навчальний посібник//за ред. Ф.С.Глумчера, В.Ф.Москаленка.- К.: «Медицина», 2006. – 632 с.
129. Невідкладні стани в клініці внутрішніх хвороб: підручник/ Г.В.Дзяк та інші. - Дніпропетровськ: «Іма-прес», 2004. - 517 с.

130. Невідкладні стани. Навч. посібник / За ред. П.Г. Кондратенка. – Донецьк: Новий світ, 2001. – 490 с.
131. Нейрохірургія: Підручник / В.І. Сіп'їтий. – Х.: Вид-во «Кроссрод», 2006. – 392 с.
132. Неотложная медицинская помощь // под ред. А.Е.Зайцева, В.В.Никонова. - Харьков: "Основа", 2004. - 456 с.
133. Неотложная травматология / Томас А. Скалетта, Дж. Дж. Шайдер; пер. с англ. – М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2005. – 744 с.
134. Неотложные состояния: Учебное пособие/ Под ред. П.Г.Кондратенко.- Донецк: «Новый мир»,2001. – 500 с.
135. Ничитайло М.Е., Скумс А.В. Повреждения желчных протоков при холецистэктомии и их последствия. – К.: Маком, 2006. – 344 с.
136. Новий порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. – К.: «Профінформ» ФПУ, 2004. – 56 с.
137. Нычик А.З. Основы оперативной техники в хирургии: Практическое пособие. – Тернополь, 2003. – 204 с.
138. О.Ф.Возанов, О.В.Люлько. Урологія. Підручник. – Дніпропетровськ, РВА «Дніпро-VAL». – 2002, - 830 с.
139. Ольшанецкий А.А. 500 хирургических советов и прописных истин (Пособие для практических врачей). – Луганск, 2003. – 143 с.
140. Oncology-Онкологія. Підручник / І. Б. Щепотін, В. Є. Чешук, Л. В. Гривкова та ін.; за ред. проф. І. Б. Щепотіна, Р. Т. Еванса. – К.: Медицина, 2008. – 216 с.
141. Онкологія: Підручник. 3 видання, перероб. і доп. За ред. проф. Б.Т. Білинський К.: Здоров'я, 2004. – 528 с.
142. Оперативна хірургія: хірургічні операції та маніпуляції / І.У. Свистонюк, В.П. Пішак, М.Д. Лютик, Ю.Т. Ахтемійчук. – К.: Здоров'я, 2001. – 368 с.
143. Оперативная лапароскопия. Н.Е.Чернеховская, В.Г.Андреев, А.В.Поваляев. – М.: «МЕДпрессинформ», 2010. – 190 с.
144. Орієнтовні терміни тимчасової непрацездатності при основних нозологічних формах захворювань і травм / Уклад. Л.Ю.Науменко, В.В.Чемирисов, В.А.Кльованик і ін. – Д.: Друк. ДНУ, 2006. – 138 с.
145. Основы интенсивной терапии / Под ред. Л.В. Усенко – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 246 с.
146. Основы колопроктологии /Под ред. Г.И.Воробьева. Ростов н/Д.; Феникс, 2001.– 416с.
147. Основы неотложной лапароскопической хирургии. Ю.Н. Сухопара, Н.А. Майстренко, В.М. Тришин. – СПб.: ЭПБИ-СПб, 2003. – 192 с.
148. Павловський М.П., Чуклін С.М., Переяслов А.А. Псевдокісти підшлункової залози. – Львів: Б.в., 1997. – 150 с.
149. Паршин В.Д. Хирургия рубцовых stenozов трахеи. – М., 2003. – 152 с.
150. Педаченко Е.Г., Кушаев С.В. Эндоскопическая спинальная нейрохирургия. – Киев: А.Л.Д., Римани, 2013. – 213 с.
151. Поддубный Б.К. Диагностическая и лечебная эндоскопия верхних дыхательных путей. – Практическая медицина, 2006. – 256 с.
152. Пол Дж. Бараш, Брюс Ф. Кулен, Роберт К. Стэлинг. Клиническая анестезиология. – М.: Медицинская литература, 2004. – 347 с.
153. Политравма – организация медицинской помощи и алгоритм интенсивной терапии : методические рекомендации / [П.Н. Чуев, А.С. Владыка, И.Л. Масенко и др.]. – Одесса, 2002. – 29 с.
154. Поліщук М.Є., Фіщенко В.Я., Улещенко В.А. Діагностика та лікування хворих з хребетно-спинномозковою травмою.// Методичні рекомендації. – Київ, 1998. – 21 с.
155. Полный справочник травматолога / О.В. Анянзева, Д.А. Бондаренко, В.В. Градович и др.; под ред. Ю.Ю. Елисеева. – М.: Эксмо, 2006. – 768 с.
156. Практическое руководство по антиинфекционной химиотерапии / Под ред. Л.С. Страчунского, Ю.Б. Белоусова, С.Н. Козлова. – Москва, 2002. – 381 с.
157. Прозоровский Д.В. Избранные лекции по ортопедии и травматологии. – Х.: Прапор, 2007. – 336 с.
158. Противоопухолевая химиотерапия: руководство / Под ред. Р.Т. Скила / ГЭОТАР. – Медиа, 2011. – 1032 с.
159. Протоколи з надання екстреної медичної допомоги постраждалим з політравмою на ранньому госпітальному етапі : Методичні рекомендації / Укр. наук.-практ. центр екстр. мед. допомоги та медицини катастроф, Київ. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П.Л. Шупика ; під ред. Г.Г. Роціна. – К., 2014. – 53 с.
160. Радіонов Б.В., Савенков Ю.Ф., Дужий І.Д., Колабуха І.А., Хміль О.В. Торакопластика: монографія. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-ВАЛ», 2007. – 181 с.
161. Раптова кардіальна смерть: фактори ризику та профілактика/ Рекомендації Українського наукового товариства кардіологів. - Київ, 2003.-73 с.
162. Рентгенодіагностика / За ред. В.І. Мілька. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 352 с.
163. Романенко А.Е. Закрытые повреждения живота. – К.: Здоров'я, 1977. – 336 с.
164. Ромоданов А.П., Зозуля Ю.А., Мосийчук Н.М., Чушкан Г.С. Атлас операций на головном мозге. М.: Медицина, 1986. – 384 с.
165. Ромоданов А.П., Мосийчук Н.М., Холопченко Э.И. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы. – Киев: Вища школа, 1987. – 231 с.
166. Руководство по интенсивной терапии / Под ред А.И. Трещинского, Ф.С. Глумчера. – К.: «Вища школа», 2004. – 583 с.
167. Руководство по инфекционному контролю в стационаре. Пер. с английского 2-е издание /Под редакцией Р. Венцель, Т. Бревер, Ж-П. Бутцлер. – Смоленск: МАКМАХ, 2003. – 272 с.
168. Руководство по онкологии / Под ред. В.И. Чиссова, М.Л. Дарьяловой. – МИА, 2008. – 840 с.
169. Руководство по оценке ограниченной жизнедеятельности / Под ред. проф. В.Б. Смычка. – Минск: ГУ РНМБ, 2003. – 96 с.
170. Руководство по парентеральному питанию / Под ред. И.Е. Хорошилова. – Санкт-Петербург: Нордмед-Издат, 2000. – 376 с.
171. Руководство по урологии: в 3 т. / Под ред. акад. РАМН Н.А. Лопаткина. – М.: Медицина, 1998. - Т. 3. – 368 с.

172. Руководство по химиотерапии опухолевых заболеваний (под ред. Н.И. Переводчиковой) Изд. 2-е, доп., перераб А.Б. Сыркин, Н.И. Переводчикова, А.М. Гарин. – Практическая медицина, 2007. – 322 с.
173. Руководство по хирургии печени и желчевыводящих путей. Т.1. Под ред. А.Е.Борисова. Изд-во СПб.: Предприятие ЭФПА. 2002. – 448 с.
174. Савельев В.С., Кошкин В.М., Барнакова Е.Ю. Облитерирующие заболевания артерий нижних конечностей. – М.: Медицина. 1997. – 218 с.
175. Саркисов К.А., Николаева Е.В. Экспертиза временной нетрудоспособности и медико-социальная экспертиза в онкологии. – М.: Грантъ, 2002. – 104 с.
176. Сахарчук И.И. Воспалительные заболевания легких и плевры. – Книга плюс, 2006. – 296 с.
177. Седлецкий Ю.И. Современные методы лечения ожирения. – ЭЛБИ-СПб, 2007. – 415 с.
178. Секела М.В. Практична торакальна хірургія: монографія. – Львів: «Логос», 2003. – 315 с.
179. Семенов Г.М., Петришин В.Л., Ковшова М.В. Хирургический шов. – С-Пб: Питер, 2001. – 256 с.
180. Сепсис и полиорганная недостаточность / В.Ф. Саенко, В.И. Десятерик, Т.А. Перцева, В.В. Шаповалюк. – Кривой Рог: Минерал, 2005. – 466 с.
181. Сидорченков В.О. Лучевая терапия злокачественных опухолей прямой кишки. – М. Медицина, 2003. – 206 с.
182. Симон Р.Р., Кенигсхехт С.Дж. Неотложная ортопедия. Конечности. Пер. с англ. – М.: Медицина, 1998. – 624 с.
183. Скляренок С.Т. Травматологія і ортопедія: підручник.- К.: «Здоров'я», 2005. – 384 с.
184. Слепцов И.В., Черников Р.А. Узлы в хирургии. – СПб: Салит-Медкнига, 2004. – 112 с.
185. Снід у хірургічній клініці. М.П. Павловський, В.В. Вашук, І.Д. Герич та ін. – Тернопіль, «Укрмедкнига», 2001. – 136 с.
186. Современные методы лечения брюшных грыж / В.В. Грубник, А.А. Лосев, Н.Р. Баязитов, Р.С. Парфентьев. – К.: Здоров'я, 2001. – 280 с.
187. Современные методы лечения язвенной болезни / В.Ф. Саенко, В.В. Грубник, Ю.В. Грубник, С.Г. Четвериков – К.: Здоров'я, 2002. – 272 с.
188. Справочник травматолога / Под ред. Корж Н.А. // Справочника врача «Справочник травматолога» - К. ТОВ «Доктор-Медиа», 2009. – 504 с. – (Серия «Бібліотека «Здоров'я України»).
189. Стандарт організації, структури та функціонування спеціалізованих онкологічних медико-соціальних експертних комісій та визначення обмеження життєдіяльності онкологічних хворих відповідно до інструкції про встановлення груп інвалідності/ Іпатов А.В., Сергієні О.В., Войтчак Т.Г., Дніпрова О.А. та ін. – Д.: ВКФ «Оксамит-Ткес», 2004. – 66 с.
190. Стецула В.И., Веклич В.В. Основы управляемого чрескостного остеосинтеза. – М.: Медицина. – 2003. – 224 с.
191. Стражнов А.В. Патология пищевода, требующая неотложной помощи. – НГМА, 2007. – 108 с.
192. Терновой К.С., Синило М.И. Ошибки и осложнения в клинике травматологии и ортопедии. – К.: Вища школа. Головное изд-во. – 1987. – 287 с.
193. Тобик С. Лечение наружных свищей кишечника. – М.: «Медицина», 1977. – 86 с.
194. Томашук И.П., Томашук И.И. Руководство по оперативной технике для начинающих хирургов: Практик. пособие. – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2001. – 860 с.
195. Торакальна травма : учбовий посібник для лікарів хірургічного профілю / [А.В. Макаров, В.Г. Гетьман, В.І. Десятерик та ін.]. – Кривий Ріг : СП «Міра», 2005. – 234 с.
196. Травматическая болезнь и ее осложнения / под ред. С.А. Серезнева, С.Ф. Багненко, Ю.Б. Шапота, А.А. Курьгина. – СПб.: Политехника, 2004. – 414 с.
197. Травматическая болезнь и её осложнения : руководство для врачей / под ред. С. А. Селезнёва, С. Ф. Багненко, Ю. Б. Шапота, А. А. Курьгина. – СПб. : Политехника, 2004. – 414 с.
198. Трунин Е.М., Михайлов А.П. Лечение ранений и поврежденных шеи. СПб.: ООО «ЭЛБИ-СПб», 2004. – 160 с.
199. Тураев П.И. Хирургическое лечение хронической венозной недостаточности. Київ. – 2005. – 248 с.
200. Український Консенсус з лікування пацієнтів з варикозною хворобою нижніх кінцівок. Київ, 2005. – 19 с.
201. Український Консенсус з ультразвукового дуплексного сканування вен при хронічній венозній недостатності Київ: ПП «ВМБ», 2006.– 36 с.
202. Урологія: Підруч. / С.О. Возіанов, М.Р. Гжугоцький, О.В. Шуляк, Ю.С. Петришин, О.Г. Мисаковець. — Л.: Світ, 2002. — 304 с.
203. Усенко Л.В., Клигуненко Е.Н. Профилактика и лечение инфекционных осложнений в практике врача-анестезиолога и хирурга. Метод. рекомендации /МЗ Украины, АМН Украины. – Д.: Днепропетровская гос. мед. акад., 2004. – 39 с.
204. Усенко Л.В., Царев А.В. Сердечно-легочная и церебральная реанимация/Практическое руководство. - Днепропетровск: "Бі-ФАРМА", 2007.- 67 с.
205. Федоров В.Д., Буриев И.М., Икрамов Р.З. Хирургическая панкреатология: Руководство для врачей. – М.: Медицина, 1999. – 208 с.
206. Федоров В.Д., Дульцев Ю.В. Проктология. – М.: Медицина. 1984.– 380 с.
207. Федоров И.В., Зыятдинов К.Ш., Сигал Е.И. Оперативная лапароскопия. – М.: «Триада-Х», 2004. – 464 с.
208. Фергусон М. Атлас торакальной хирургии. – ГЭОТАР-Медиа, 2009. – 304 с.
209. Флорикян А.К., Бойко В.В. Хирургия новообразований средостения: руководство. – Х.: ООО ЭДЭНА, 2009. – 472 с.
210. Ханевич М.Д., Хрупкин В.И., Щелоков А.В. Осложненные формы хронической венозной недостаточности нижних конечностей. – М: МедЗкспертПресс, 2003. – 174с.
211. Харченко В.П., Глаголев Н.А. Рентгеновская компьютерная томография в диагностике заболеваний легких и средостения. – М.: Медицина, 2005. – 120 с.
212. Хирургическая операция: расстройство гомеостаза. Предоперационная подготовка. Послеоперационный период: Учебное пособие для студ. мед. вузов / Под ред. И.Я. Макшанова. – Минск: Интерпрессервис, Кн. Дом, 2002. – 416 с.

213. Хирургические инфекции. Руководство / Под ред. И.А. Ерюхина, Б.Р. Гельфанда, С.А. Шляпникова. – СПб: Питер, 2003. – 864 с.
214. Хирургическое обследование брюшной полости. Д. Джерота (перевод с румынского Т.В.Хаис, под ред. В.М. Буянова) – М.: Медицина, 1972. – 308 с.
215. Хирургия печени и желчных путей. Под ред. М.А. Нартайлакова / Изд. Феникс. Торговый дом, 2007. – 399 с.
216. Хирургия тяжёлых повреждений при политравме / [П.Н. Замятин, Н.К. Голобородько, В.В. Бойко и др.] ; под общ. ред. В.Т. Зайцева. – Х. : Консум, 2004. – 137 с.
217. Хірургія / За ред. П.Г.Кондратенко. – Київ, «Медицина», 2009. – 967 с.
218. Хірургія. Том 2 / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-VAL», 2007. – 628 с.
219. Хірургія. Том 1 / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова, В.О. Шідловського. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-VAL», 2006. – 443 с.
220. Хірургія. Том 2 / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова. – Дніпропетровськ: РВА «ДніпроVAL», 2007. – 628 с.
221. Хірургія: підручник / За ред. проф. П.Г. Кондратенка. – К.: Медицина, 2009. – 968 с.
222. Царенко С.В. Нейрореаниматология. Интенсивная терапия черепно-мозговой травмы. – М.: ОАО «Издательство «Медицина», 2005. – 352 с.
223. Цыбуляк Г.Н. Общая хирургия повреждений. – СПб.: Гиппократ, 2005. – 648 с.
224. Чарльз В. Ван Вэй III, Кэрол Айертон-Джонс Секреты питания / Пер. с англ., под ред. В.Н. Малаховского. – М.: Бином-СПб.: Невский диалект, 2006. – 320 с.
225. Черепно-мозговая травма: Клиническое руководство. – М.: Антидор, 1998. – Том. 2. – 675 с.
226. Черкасов В.А., Копытов Л.Ф., Брунс В.А. Хирургия поздних осложнений и последствий травмы груди. – М.: Медицинская книга, 2004. – 288 с.
227. Черкасов В.А., Копытов Л.Ф., Брунс В.А. Хирургия поздних осложнений и травмы груди. – М.: Медицинская книга, 2004. – 228 с.
228. Черный В.И., Ельский В.Н., Городник Г.А., Колесников А.Н. Острая церебральная недостаточность. – Донецк, 2007. – с. 58-143.
229. Черноусов А.Ф., Богопольский П.М., Чурбанов Ф.С. Хирургия пищевода. – М.: Медицина, 2000. – 350 с.
230. Черный В.И., Колесников А.Н., Кабанько Т.П. Современные направления в интенсивной терапии и профилактике нарушений гемостаза в медицине критических состояний (практическое руководство). – Донецк, «Новый мир», 2006. – 224 с.
231. Чиссов В.И., Давыдов М.И. Онкология. – Национальное руководство ГЭОТАР-Медиа, 2008. – 1142 с.
232. Чухриенко Д.П., Белый И.С. Наружные кишечные свищи. – К.: Здоров'я, 1975 – 192 с.
233. Шалимов А.А., Грубник В.В., Джоэл Горовиц и др. Хронический панкреатит / Современные концепции патогенеза, диагностики и лечения. – К.: Здоров'я, 2000. – 256 с.
234. Шалимов А.А., Радзиховский А.П. Атлас операций на органах пищеварения (в 2-х томах). – К. Наук. думка, 2003. – 339 с.
235. Шалимов А.А., Саенко В.Ф. Хирургия кишечника. – К.: «Здоров'я» 1977. 244 с.
236. Шалимов А.А., Саенко В.Ф. Хирургия пищеварительного тракта. – К.: Здоров'я, 1987. – 578 с.
237. Шамимов А.А., Шалимов С.А., Ничитайло М.Е., Радзиховский А.П. Хирургия поджелудочной железы. – Симферополь: Таврида, 1997. – 560 с.
238. Шапошников Ю.Г., Решетников Е.А., Михопулос Т.А. Повреждения живота. – М.: Медицина, 1986. – 256 с.
239. Шарипов И.А. Травма груди: проблемы и решения. – М.: «ГРААЛЬ», 2003. – 328 с.
240. Шестакова Н.А. Гипсовая техника / Н.А. Шестакова, А.И. Малкис. – Л.: Медицина, 1987. – 208 с.
241. Шифман Е.М. Жировая эмболия: клиническая физиология, диагностика и интенсивная терапия / Е.М. Шифман. – 2-е изд., испр. и доп. – Петрозаводск: ИнтелТек, 2003. – 32 с.
242. Шпитальна хірургія / За ред. Л.Я.Ковальчука, Ю.П.Спіженка, В.Ф.Саенка. – Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. – 590 с.
243. Шулуток А.М., Овчинников А.А., Ясногородский О.О., Мотус И.А. Эндоскопическая торакальная хирургия. – М.: Медицина, 2006. – 464 с.
244. Шустов С.Б., Баранов В.Л., Удальцов Б.Б. и соавт. Плевральные выпоты. – ВмедА, 2006. – 96 с.
245. Щепотін І. Б., Ганул В. Л., Кліменко І. О. та ін. Онкологія. – К.: Книга плюс, 2006. – 496 с.
246. Экспертиза трудоспособности обожженных / Методические рекомендации/ Состав.: И.Э. Фисталь, Л.Г.Анищенко, Ю.Н.Лаврухин, В.В.Арефьев и др. – Донецк, 2001 – 28 с.
247. Эмилио Итала. Атлас абдоминальной хирургии. – Т.2. – М.: Медицинская литература, 2007. – 472 с.
248. Эмилио Итала. Атлас абдоминальной хирургии. Т.1. – М.: Медицинская литература, 2006. – 508 с.
249. Энтеросорбция при ожоговой болезни, сост.: Г.П.Козинец, А.М.Боярская, О.И.Осадчая и др. 17. – К.: Богдана, 2009. – 264 с.
250. Юденич В.В., Гришкевич В.М. Руководство по реабилитации обожженных.- М.: Медицина, 12. 1986. – 386 с., илл.
251. Яковец В.В. Рентгенодиагностика заболеваний органов головы, шеи, груди: руководство для врачей. – СПб.: Гиппократ, 2002. – 570 с.
252. Ясінський В.І., Бабанін А.А., Соколова І.Ф. Правові основи діяльності медичних і фармацевтичних працівників: Навчальний посібник. – Симферополь: ІАВ КДМУ, 2012. – 432 с.
253. Яшков Ю.И.. О хирургических методах лечения ожирения. – Москва, 2010. – 47 с.